



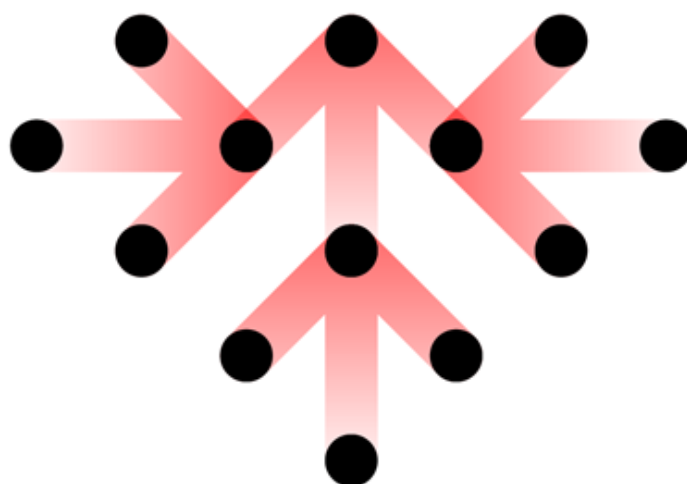
- E X P L A I N -



ERASMUS+
KA2 STRATEGIC PARTNERSHIPS ITALY
2014 - 1 - IT01 - KA200 - 002650

- E X P L A I N -

Synthesize text



Pågående arbete
Utkast



- E X P L A I N -



ERASMUS+
KAZ STRATEGIC PARTNERSHIPS ITALY
2014 - 1 - IT01 - KA200 - 002650

- Vill du vara snäll och tala om för mig vilken väg jag ska ta härifrån?
- Det beror på vart du vill komma, svarade katten.
- Det spelar inte så stor roll..., sa Alice.
- Då spelar det heller ingen roll vilken väg du tar, sa katten.
- ...så länge som jag kommer någonstans, fortsatte Alice.
- Åh, det kommer du att göra, sa katten, bara du går tillräckligt långt.

Lewis Carroll - Alice i Underlandet



Innehåll

1	INTRODUKTIONSVIDEO	4
2	KOM IGÅNG - Om SAMMANFATTNINGAR OCH SAMMANSTÄLLNINGAR	5
2.1	Sammanfattning och sammanställning - Vad är skillnaden?	5
2.2	Sammanfattning - Vad, varför, hur?	6
2.2.1	Vad är en sammanfattning?	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2.2.2	Sammanfattning - Varför är det viktigt?	6
2.2.3	Sammanfattning - Hur gör man?	6
2.3	Sammanställa texter - Vad och varför?	7
2.3.1	Vad är en SAMMANSTÄLLNING?	7
2.3.2	Sammanställning - Vad är det?	8
2.3.3	Sammanställning - Varför är det viktigt?	8
2.4	Utvärdera din förmåga att sammanfatta och sammanställa	10
3	SAMMANFATTNINGAR – VAD ÄR DET?	133
3.1	Upptäck	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.1.1	Sammanfattning - Begreppet	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.1.2	Att sammanfatta - Processen	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.1.3	Sammanfatta - Metoderna	14
3.2	Lär dig	15
3.2.1	Typer av TEXTER	15
3.2.2	Typer av SAMMANFATTNINGAR	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.2.3	Exempel på sammanfattningar	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.3	Utbildningsresurser	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4	SAMMANFATTA EN TEXT – HUR GÖR MAN?	288
4.1	Upptäck	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.2	Lär dig	28
4.2.1	LÄSA texten	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.2.2	SKRIVA sammanfattningen	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.2.3	Praktiska exempel – Hur man använder metoder och verktyg	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.2.4	Sammanfatta SKÖNLITTERÄRA VERK – Hur funkar det?	44
4.2.5	KOM IHÅG – Skriva en sammanfattning	50
4.3	Öva på att sammanfatta	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.4	Utvärdera det du lärt dig	Fel! Bokmärket är inte definierat.
4.5	Utbildningsresurser	Fel! Bokmärket är inte definierat.



1 INTRODUKTIONSVIDEO

INTRODUKTIONSVIDEO

INTRODUKTION AV "SYNTHESIZE TEXT"

[Text till videon]

[Skådespelaren kommer in med en ryggsäck på axeln]

Jag tror att även du tänkte på det när din lärare en dag kom in i klassrummet på gott humör och sa: hej alla, här är boken jag valde till nästa prov...

Och han tar ur sin ryggsäck upp en tjock bok, minst 400 sidor med liten text...
[skådespelaren tar ur sin ryggsäck en tjock bok, öppnar en sida och tittar på den med tjocka glasögon.].

Uppgift: gör en sammanställning!

Tja, det är inte nödvändigt att ha 400 sidor att sammanställa för att få problem, ibland kan ett par sidor vara ett nog så stort problem [skådespelaren håller upp en liten bok framför kameran].

Att göra en bra sammanställning eller sammanfattning av romaner, uppsatser eller till och med filmer är ingen enkel uppgift. Inte bara för studenter, utan för alla.

"Synthesize text" lär ut metoder och tekniker som är användbara för att välja ut, förenkla, omstrukturera och sätta samman text i dina egna ord från en eller fler källor, antingen när du måste göra uppsatser eller muntliga redovisningar.

Om du vill få en översikt över de tillgängliga resurserna i "Sammanställ text" och hur de används, titta på presentationen **"Synthext – The Story of how to make Synthesis from text"**.



2 KOM IGÅNG - Om SAMMANFATTNINGAR OCH SAMMANSTÄLLNINGAR

2.1 Sammanfattning och sammanställning – Vad är skillnaden?

Termerna **sammanfattning** och **sammanställning** känns i vardagsspråket som synonymer. Men det finns viktiga skillnader mellan en sammanfattning och en sammanställning.

Dessa skillnader yttrar sig i:

1. antalet texter (källor) som tas i betraktande
2. sättet på vilket dessa texter (källor) sedan tolkas.

En sammanfattning är en objektiv, skriftlig, kort presentation med dina egna ord, idéer, fakta, händelser, **i ett ENDA TEXTSTYCKE**.

Exempel: En sammanfattning av en text som beskriver det afrikanska lejonet

En sammanställning är en "kombination" av **FLERA TEXTER till en**, med målet att skapa förståelse eller originalperspektiv för informationen i dessa texter.

Tänk på att det finns många typer av sammanställning, vilket visas i exemplen nedan.

Granskande sammanställning = en presentation av begrepp i texter som behandlar samma sak.

Exempel: En uppsats om afrikanska stora kattdjur

Förklarande sammanställning = ett specifikt tema i flera texter på samma område

Exempel: En uppsats om de afrikanska stora kattdjurens beteende

Argumenterande sammanställning = ett urval begrepp i flera texter, med målet att argumentera för en viss synpunkt, eller din egen synpunkt

Exempel: Bevarande av stora kattdjur i Afrika – människans plikt

Illustrerande sammanställning = begrepp som bistår din synpunkt, från flera texter

Exempel: Kändisar utlovar bevarande av stora kattdjur i Afrika

Medgivande sammanställning = motsatta åsikter som stärker din synpunkt

Exempel: Stora kattdjur som jagar – en lösning för bevarande av arten?

Jämförande sammanställning = olika åsikter om ett ämne, presenteras med mål att betona de viktigaste aspekterna relaterade till det ämnet

Exempel: Bevarande av stora kattdjur – Felsteg och fullbordande



2.2 Sammanfattning – Vad, varför, hur?

2.2.1 Vad är sammanfattning?

Sammanfattning betyder att man skapar en översikt över en text eller annan källa. Den består av att reducera en text, artikel, video i en förkortad form som:

- berättar vad som **är viktigast** för innehållets författare,
- är skriven **"med dina egna ord"**, och
- ger informationen **"man behöver fokusera på"** när man studerar innehållet.

Resultatet av sammanfattningen bör vara en beskrivning av de viktigaste särdragen i originalkällan, speciellt: det centrala temat, de viktigaste punkterna och nyckelidéerna.

2.2.2 Sammanfattning – Varför är det viktigt?

Sammanfattning **låter dig begripa** och ger **förståelse för materialet**.

I skolan hjälper sammanfattning dig att förstå en lektions organisatoriska struktur och integrera undervisningen av de viktigaste punkterna. Den låter dig fokusera på de element i en tilldelad text som är **värda att veta och minnas**.

Sammanfattning är **en av de svåraste strategierna för studenter att få grepp om**.

Att lära sig sammanfatta kräver tid, modeller och många tillfällen att öva det.

Sammanfattning är en förmåga som de flesta vuxna måste kunna för att lyckas i yrkeslivet. Dagens arbetskultur erfordrar sammanfattningsförmåga för att spara tid, pengar och energi eftersom användning av sammanfattade versioner av information behövs i nästan varje yrkeskontext.

2.2.3 Sammanfattning – Hur gör man?

Ett stort antal sammanfattningstekniker har utvecklats över tid av undervisningsexperter. Dock är tre element gemensamma för alla tekniker:

1. **urvalet**: upptäck och håll fast huvudbegrepp som presenteras i originalkällan
2. **förkastande**: ta bort överflödig information i texten/källan
3. **utbytet**: ge en ny version av meningar i originaltexten.

En viktig hjälp i sammanfattningsprocessen kan tillhandahållas av grafiska eller visuella verktyg eller av programvara som är ägnad åt textanalys och förkortning.



2.3 Sammanställa texter – Vad och varför?

2.3.1 Vad är en SAMMANSTÄLLNING?

Inom området utbildning är en **sammanställning** en **SKRIVEN TEXT** som presenterar eller diskuterar information från flera texter eller från andra typer av resurser.

En sammanställning kan ha som mål att **förklara begrepp** i flera (skriftliga) resurser, eller att dra ihop särskilda teman eller egenskaper man kan hitta i de resurserna.

Sammanställningar brukar ofta förverkliga en specifik organisering av materialet från olika texter, i enlighet med särskilda teman eller egenskaper.

Organiseringen av begreppen kan göras på olika sätt, så **tabeller och grafer** anses också vara värdefulla informationssammanställningar.

I alla dessa fall ovan talade vi om **granskande** eller **förklarande sammanställningar**.

Granskande och förklarande sammanställningar kallas också **"bakgrundssammanställningar"**.

Ibland när du gör uppgifter kan du ombes att sammanställa idéer i flera texter och sedan uttrycka och vidhålla (med stadiga, logiska argument) din åsikt om dem. I det fallet måste du göra en **argumenterande sammanställning**.

Argument eller argumenterande sammanställningar kan tillhöra en av följande kategorier:

1. **Illustrationssammanställning**, vilket är en översikt över texter (eller andra resurser: ljud- eller videoklipp, dokumentärer) som ger stöd till en specifik, eller din egen, synpunkt.
2. **Medgivande sammanställning**, som är ett skriftligt arbete som ska erkänna motargumentets validitet och visa att ditt argument väger tyngre.
3. **Jämförande-kontrastsammanställning**, som ska jämföra likheter och kontrastera skillnader mellan två ämnen, med målet att betona båda ämnenas viktigaste aspekter.

Vilken typ det än är måste din sammanställning uppfylla följande krav beträffande de **källor** (texter eller andra typer av källor) som du använde när du skapade den:

1. Den bör på ett korrekt sätt rapportera information från de källor som du använde
2. Den bör vara organiserad på ett sätt så att läsarna genast kan se var informationen från källorna överlappar varandra
3. Den bör förklara informationen i källorna och hjälpa läsaren att förstå dem på djupet
4. Den bör hjälpa läsarna att på ett nytt sätt se på informationen från källorna.



2.3.2 Sammanställning – Vad är det?

Enkelt sagt betyder en sammanställning att man **kombinerar två eller flera sammanfattningar**.

Men att göra en sammanställning är svårare än det kan se ut: kombinationen av sammanfattningar måste utföras på ett meningsfullt sätt. Dessutom måste ditt skriftliga arbete – i fall med argumenterande sammanställningar – vara "tes-drivet": det bör stå för en fråga och sedan försvara den ståndpunkten.

Bakgrundssammanställningen erfordrar att du för samman begrepp och information om ett ämne och organiserar det ämnesvis och inte efter de källor du använde i ditt arbete.

En bakgrundssammanställning har ett viktigt syfte: att presentera den information som finns till hands på ett hjälpsamt och logiskt sätt.

Argumenterande sammanställningar omfattar användandet av en "argumenterande presentation" eftersom alla åsikter måste motiveras med argument. Sättet på vilket du uttrycker en åsikt eller en särskild synpunkt och styrker den genom att använda övertygande argument är den viktigaste aspekten i den här typen av sammanställningsarbete.

2.3.3 Sammanställning – Varför är det viktigt?

I **skolan och yrkesvärlden** är det också en viktig färdighet att kunna skriva en sammanställning.

Inom många naturkunskaps- och litteraturkurser kan du bli ombedd att skriva en sammanställning av flera (text-)källor. Din sammanställnings huvudsyfte är att visa läsarna att:

1. **du är bekant** med de områden du tar upp och
2. **du är kvalificerad** till att ge dina egna åsikter för frågor i dessa källor.

Men det större syftet bör vara att visa att du kan hantera ett problem på ett lämpligt sätt, på ditt eget sätt.

Inom alla yrken är färdigheter för sammanställningsskrivande, exakthet och korthet viktigt.

Företag ber ofta sina anställda att göra utkast till arbetsrapporter, affärsrapporter och förslag, ärendehantering och andra professionella skrifter. Du kan bli tillfrågad att sammanställa flera professionella skrifter eller till och med rådata för ett verksamhetsområde.

Inom andra yrkesdomäner kan du ombes att sammanfatta evenemang, aktiviteter, andras CV:n eller problem på arbetsplatsen.



- E X P L A I N -



ERASMUS+
KAZ STRATEGIC PARTNERSHIPS ITALY
2014 - 1 - IT01 - KA200 - 002650

Vid en första anblick ser författande av sammanfattningar och sammanställningar ut att vara en enkel färdighet.

Men eftersom man måste förstå på djupet vad författaren menar, och sedan uttrycka eller utveckla detta någorlunda, kan att skriva en bra sammanfattning eller sammanställning vara ett svårt och intellektuellt arbete.



2.4 Utvärdera din förmåga att sammanfatta och sammanställa

De färdigheter som behövs för att skapa sammanfattningar eller sammanställningar ses som:

- **funktionella**, de kan förvärfvas och förfinas med hjälp av erfarenhet och övning.
- **överförbara**, de kan tillämpas på en rad yrkesmässiga aktiviteter.

Du kan utvärdera din förmåga att sammanfatta och sammanställa genom att göra utvärderingstestet nedan. Det här självutvärderingstestet består av tre steg:

1. utvärdera din förmåga relaterad till att kunna sammanfatta och sammanställa
2. kontrollera de färdigheter du gärna använder mest
3. kontrollera de färdigheter du vill lära dig/förbättra

Steg 1. Utvärdera din färdighetsnivå för varje färdighet nedan genom att ringa in passande siffra i högra kolumnen. Välj poäng från 5 (om du anser att du har fler färdigheter än de flesta) till 1 (om du anser att du inte har färdigheten).

1. Läs- och förståelsefärdigheter – Du kan						
a.	Fastställa syftet med en läsaktivitet	5	4	3	2	1
b.	Övervaka din läsförståelse	5	4	3	2	1
c.	Analysera den lästa informationen	5	4	3	2	1
d.	Integrera ny information med tidigare kunskap	5	4	3	2	1
2. Undersökande färdigheter - Du kan						
a.	Reflektera över den lästa informationens djupare mening	5	4	3	2	1
b.	Sortera läst information i kategorier och klassificera den	5	4	3	2	1
c.	Jämföra information och hitta mönster	5	4	3	2	1
d.	Hitta de informationskällor du behöver i ditt arbete	5	4	3	2	1
3. Planerings- och organisationsfärdigheter – Du kan						
a.	Identifiera dina mål och uppgifter som ska genomföras	5	4	3	2	1
b.	Organisera informationskällor så att du uppfyller dina mål	5	4	3	2	1
c.	Prioritera stegen i ditt arbete	5	4	3	2	1
d.	Revidera och förbättra ditt arbets effektivitet	5	4	3	2	1
4. Skrivfärdigheter – Du kan						
a.	Redigera och förbereda skriftligt material	5	4	3	2	1
b.	Organisera din skrivna information för att fylla ditt syfte	5	4	3	2	1
c.	Använda språk, grammatik och interpunktion korrekt	5	4	3	2	1
d.	Skriva kreativt	5	4	3	2	1
TOTALT I KOLUMNEN						
TOTALSUMMA						

En totalsumma på mindre än 24 poäng betyder att du behöver förbättra dina färdigheter för sammanställning.



Steg 2. Betona i tabellen nedan upp till 10 färdigheter du tycker om att använda i dina vardagsaktiviteter, -arbete eller -liv. Ge i den högra kolumnen ett exempel som bäst illustrerar ditt val av färdighet.

Läs- och förståelsefärdigheter	
Fastställa syftet med din läsaktivitet	<i>Jag läser varje vecka en artikel om klimatförändringarna eftersom jag vill förstå hur de påverkar mitt vardagsliv.</i>
Övervaka din läsförståelse	
Analysera den lästa informationen	
Integrera ny information med tidigare kunskap	
Undersökande färdigheter	
Reflektera över den lästa informationens djupare mening	
Sortera läst information i kategorier och klassificera den	
Jämföra information och hitta mönster	
Hitta de informationskällor du behöver i ditt arbete	
Planerings- och organisationsfärdigheter	
Identifiera dina mål och uppgifter som ska genomföras	
Organisera informationskällor så att du uppfyller dina mål	
Prioritera stegen i ditt arbete	
Revidera och förbättra ditt arbetes effektivitet	
Skrivfärdigheter	
Redigera och förbereda skriftligt material	
Organisera din skrivna information för att fylla ditt syfte	
Använda språk, grammatik och interpunktion korrekt	
Skriva kreativt	



Steg 3. Betona i tabellen nedan upp till 10 färdigheter du tycker du behöver förbättra eller utveckla. Ge i den högra kolumnen ett exempel som bäst illustrerar din åsikt om hur du kan förbättra din utvalda färdighet.

Läs- och förståelsefärdigheter	
Fastställ syftet med din läsaktivitet	
Övervaka din läsförståelse	
Analyze the read information	
Analysera den lästa informationen	
Undersökande färdigheter	
Reflektera över den lästa informationens djupare mening	
Sortera läst information i kategorier och klassificera den	
Jämföra information och hitta mönster	
Hitta de informationskällor du behöver i ditt arbete	
Planerings- och organisationsfärdigheter	
Identifiera dina mål och uppgifter som ska genomföras	
Organisera informationskällor så att du uppfyller dina mål	
Prioritera stegen i ditt arbete	
Revidera och förbättra ditt arbets effektivitet	
Skrivfärdigheter	
Redigera och förbereda skriftligt material	
Organisera din skrivna information för att fylla ditt syfte	
Använda korrekt språk, grammatik och interpunktion	
Skriva kreativt	<i>Varje vecka skriver jag en novell om mitt vardagsliv, för att kunna öva på mina kreativa skrivfärdigheter</i>



3 SAMMANFATTNINGAR – VAD ÄR DET?

3.1 Upptäck

3.1.1 Sammanfattning - Begreppet

En sammanfattning är en textkomposition som återger en källas huvudpunkter **eller kärninformation**. En källa kan vara en text, ett tal, en historia, en artikel, en bok, ett videoklipp.

Sammanfattningens huvudfunktion är att presentera ett materials huvudidéer. Med andra ord, när du sammanfattar något ska du inte ta med dina personliga åsikter. Du bör bara bestämma vilka aspekter som är de viktigaste i den text du vill betona i ditt arbete.

En sammanfattning kan vara så kort som ett par meningar, eller mycket längre, beroende på textens komplexitet och den detaljnivå som författaren vill ge läsaren. Dock är sammanfattningar, **som textöversikter** eller andra källor vanligtvis **mycket kortare än originalmaterialet**, i vanliga fall ungefär en tredjedel av originaltexten.

Alla typer av innehåll, konstnärligt eller tekniskt, i olika format, så som skriven text (på papper eller webbsidor), video- eller ljudsekvenser, kan skäras ner till det viktigaste och presenteras som en sammanfattning.

Konstnärliga eller skönlitterära verk:

- litteratur: en roman, en novell, en dikt, en pjäs, en opera
- konstnärligt arbete i videoformat: en film, en pjäs
- konstnärligt arbete i ljudformat: en sång, en opera, en musikal

Tekniskt och icke-skönlitterära verk:

- texter om naturkunskap: biologi, geovetenskap, ekonomi, miljö, etc
- historiska texter: beskrivning av en historisk händelse, ett lands historia
- artiklar av journalister, nyheter
- icke-skönlitterära verk i videoformat: sporthändelser (en match, ett race, ett spel)
- vetenskapliga arbeten i video- eller ljudformat: dokumentärer, konferenser, debatter
- ett projekt, ett arbetsscenario (som ska presenteras till en chef, eller för ekonomiskt stöd)
- alla beskrivningar av mat, dryck eller andra objekt i vardagslivet
- alla beskrivningar av händelser, fakta, beteenden, samtal etc från vardagslivet.



3.1.2 Sammanfattning - Processen

Sammanfattning betecknar aktiviteten (eller "processen") av att utveckla en sammanfattning av en text, artikel, bok eller ett videoklipp.

Sammanfattning är mer än att återberätta: det innebär att skilja viktig från oviktig information och återge den i så få ord som möjligt.

Sammanfattning främjar djup förståelse för information: du ska identifiera samband mellan huvudidéer i en text och koppla dem till din tidigare kunskap.

Sammanfattning anses av experter vara bland de **topp tio mest effektiva inlärningsstrategierna i undervisningens historia**.

3.1.3 Sammanfattning - Metoderna

Sammanfattningsmetoderna lär dig hur du väljer ut en bit text för att reducera ner till huvudpunkterna och hur du återger det med så få ord som möjligt.

Sammanfattningsmetodernas detaljer och funktioner beror på:

1. **typen av innehåll** som ska sammanfattas (beskrivande/berättande, vetenskapligt/litterärt)
2. **målgruppens förväntningar**: vad erfordrar läsarna/lyssnarna eller hur utvärderar de din sammanfattning när du presenterar den för dem?

Det finns dock tre viktiga element i alla sammanfattningsmetoder: **urval** av viktiga idéer, **förkastande** av onödigt information och **ersättande** av långa sektioner i originalverket med en mening uttryckt i dina egna ord.

Sammanfattning är en lärandeprocess som består av att behålla, radera och ersätta information. I den bemärkelsen är en av de största gåvorna skolan kan ge dig att lära dig:

1. **hur du identifierar relevant information** i alla ämnen du studerar och
2. **hur du strukturerar information** för betydelse och lyckad tillämpning.

Sammanfattningsmetoder lär dig hur du skickligt utför ovanstående handlingar.

Sammanfattningsaktiviteter är inte mirakel, Harry Potter kan inte göra sin sammanfattningsläxa genom att använda sin magiska trollstav.

Den stora hemligheten med sammanfattning är enkel: du måste lära dig flera metoder om hur du ska göra, du måste öva på det, du måste vara ihärdig. Och det viktigaste: lita på ditt eget tänkesätt som informationsgaranti.



3.2 Lär dig

3.2.1 Typer av TEXTER

En **text är en bit skrift** som du läser eller skapar.

Texttypen eller textens egenskaper är väldigt viktiga för att kunna göra en sammanfattning av texten. Det är enklare att välja ut de viktigaste idéerna från särskilda texttyper, så som berättande (texter som "berättar en historia") än andra, så som förklarande texter (texter som "talar om").

Texttypen förklaras av textens syfte, struktur och språkegenskaper.

En av de vanligast använda klassificeringarna för textmaterial är den som är baserad på textens syfte och mening. I den här klassificeringen är huvudkategorierna:

1. **Förklarande texter**
2. **Berättande texter**, och
3. **Argumenterande texter**.

En förklarande text syftar till att identifiera och karaktärisera fenomen, fakta, situationer, handlingar, abstrakta eller konkreta element. Förklarande texter ska förklara, informera eller beskriva och **de är de vanligaste använda skriftliga strukturerna**. Man kan skilja på fem kategorier av **förklarande strukturer**:

- **beskrivning**, där författaren beskriver ett ämnes karaktärsdrag, egenskaper, attribut etc., och ger exempel
- **procedur eller sekvens**: författaren listar olika aktiviteter i kronologisk ordning eller räknar upp saker i nummerordning
- **jämförelse**: författaren förklarar hur två eller fler objekt, händelser, fenomen är lika och/eller olika
- **orsak-verkan-förklaring**: författaren presenterar idéer, händelser i tiden eller fakta som orsaker och resulterande effekt(er) i tiden
- **problemlösande presentation**: författaren beskriver ett problem och en eller flera lösningar på problemet

I förklarandekategorin har icke-skönlitterära texter den speciella rollen att informera eller undervisa läsarna. De kan vara av olika format, beroende på inom vilken domän de används:

- **affärer**: rapporter, brev, styrelsesammanfattningar
- **journalism**: essäer, nyhetsrapporter, pressmeddelanden, sportnyheter
- **teknisk kommunikation**: användarhandböcker, tekniska rapporter eller normer
- **akademisk och vetenskaplig kommunikation**: textböcker, studenthandböcker, vetenskapliga rapporter, vetenskapliga artiklar, encyklopediartiklar
- **allmänna referensverk**: encyklopediartiklar, eller online- och informativa texter inom flera domäner, som Wikipedia-artiklarna



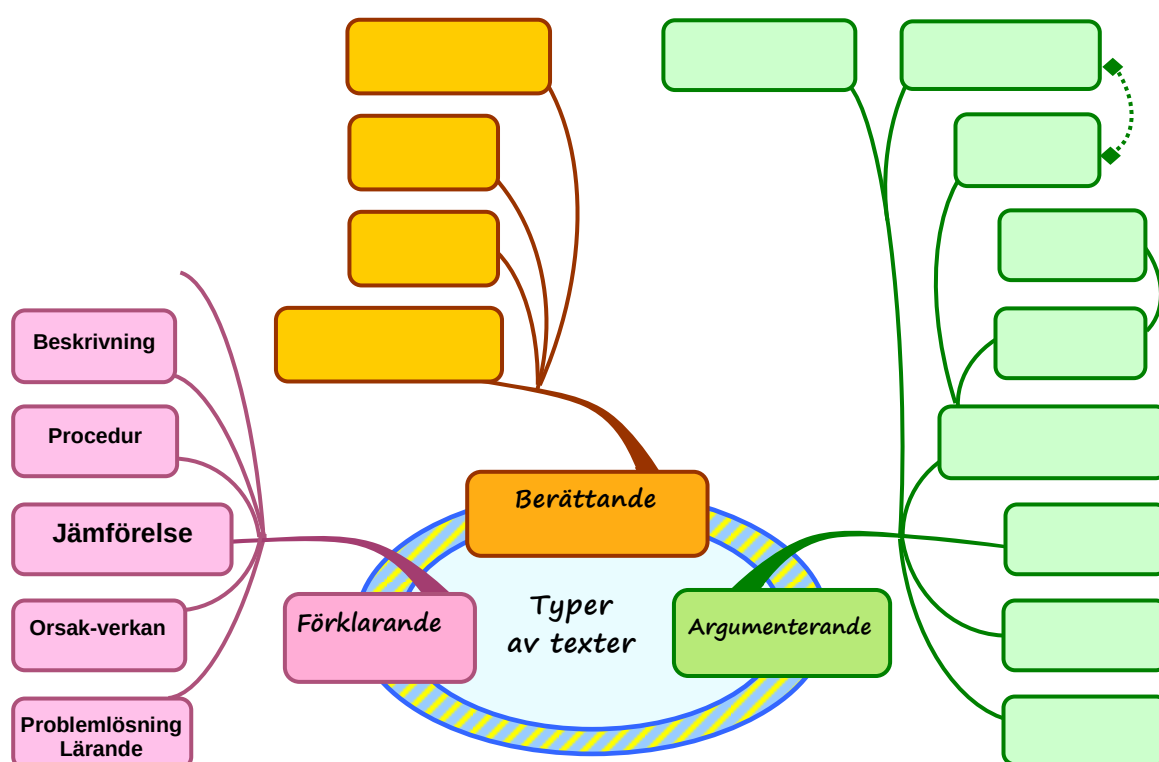
En berättande text underhåller, instruerar eller informerar läsaren genom att **berätta en historia**.

Berättande texter tar upp fantasivärldar eller den riktiga världen och kan vara skönlitterär (sagor, romaner, science fiction, skräck eller äventyrshistorier, fabler, myter, legender, etc.) och icke-skönlitterära (artiklar, tidningsrapporter, historiska skrifter).

Argumenterande texter har som mål att förändra läsarens övertygelse. De innehåller ofta nekande egenskaper eller särdrag för någon/något, eller försöker att övertyga läsaren att ett objekt, en produkt, en idé är bättre än andra.

Du bör notera att **få texter är "rena"**: förklarande texter kan innehålla berättande eller utvärderande element, som argumenterande skrifter innehåller.

Kom ihåg att texttyperna refererar till en skrifts betydelse och inte bör **förväxlas med skriftliga (eller andra material) format**: bok, artikel, brev, rapport, uppsats, etc.



En tankekarta med texttyperna (**måste kompletteras**).



3.2.2 Typer av SAMMANFATTNINGAR

Det finns olika sätt att presentera information med en text i förkortad form som en sammanfattning är. Dock kan de flesta sammanfattningarna placeras i en av två kategorier:

Informativa sammanfattningar – objektiva rapporter om textens innehåll

Skildrande sammanfattningar – objektiva rapporter om texten.

Båda sammanfattningsteknikerna kan användas på förklarande texter (vetenskapliga, tekniska eller andra typer av icke-skönlitterära verk) eller på berättande texter, som vanligtvis är – men inte alltid – litterära texter.

Du bör notera att **alla typer av sammanfattningar måste** innehålla en koncis och tydlig presentation av huvudidéerna som skapar det skriftliga verkets mening (eller andra resurser) medan detaljer som inte är absolut nödvändiga för att man ska förstå originalets helhet tas bort.

INFORMATIVA sammanfattningar

Informativa sammanfattningar framför på ett noggrant sätt den information som finns i en text eller annan typ av resurs. En informativ sammanfattning ska vara objektiv.

Det betyder "idéerna i källtexten presenteras utan personliga åsikter".

Därmed rekommenderas informativa sammanfattningar för vetenskapliga, icke-skönlitterära verk eller när man behöver presentera objektiva rapporter över faktiskt innehåll.

De viktigaste typerna av informativa sammanfattningar är: **översikter, referat och synopsis.**

Översikter presenterar planen eller det skriftliga materialets "skelett".

Översikterna visar ordningen och sambandet mellan delarna av det skriftliga materialet.

Exempel: En översikt om ett **kapitel om sammanfattning**

I översikten nedan visar titlarna (rosa) och förklaringarna (gula) kapitlets huvudteman. Översikten på nästa sida är mer detaljerad och kan ge ledtrådar till huvudidéer och strategier i kapitlet.

HUR SAMMANFATTAR JAG?

Upptäck (Vad är sammanfattning?)

Lär dig (Hur sammanfattar jag? Metoder och verktyg)

Öva (Skriv sammanfattningar om ämnen du känner till)

Utvärdera det du lärt dig (Hur bra lärde du dig?)

Utbildningsresurser (Böcker, artiklar, videoklipp och webbsidor som lär ut sammanfattning)



HUR SAMMANFATTAR JAG?

Upptäck (**Vad är sammanfattning?**)

Sammanfattning - Begreppet (**Vad är det?**)

Typer av text (**Vilka är de?**)

Typer av sammanfattningar (**Vilka är de?**)

Sammanfattning - Processen (**Vad betyder det?**)

Sammanfattning - Metoderna (**Vilka är de?**)

Exempel på sammanfattningar

Lär dig (**Hur sammanfattar jag? Metoder och verktyg**)

Sammanfattning av en text (**Hur gör man?**)

Läsa texten

Utforska bakgrunden

Utforska texten

Revidering av anteckningar

Skriva sammanfattningen

Skriva första utkastet

Revidera ditt arbete

Omskrivning och citering

Praktiska exempel (**Hur använder man metoder och verktyg?**)

Sammanfatta skönlitterära verk (**Hur gör man?**)

Skrivlägen i skönlitterära och icke-skönlitterära skrifter

Subjekt och dramatisk struktur

Berättare och karaktärer i ett litterärt verk

Indikatorer för tid och rum i ett litterärt verk

Öva (**Skriv sammanfattningar om ämnen du känner till**)

Skriv sammanfattningar och sammandrag för dina presentationer och prov

Utvärdera det du lärt dig (**Hur bra lärde du dig?**)

Utbildningsresurser (**Videoklipp och webbsidor som lär ut sammanfattning**)



Sammandrag presenterar huvudpoängen i en lång text eller artikel.

Sammandrag hjälper läsaren att bestämma sig för om denne vill läsa den längre texten eller inte.

Exempel: Ett sammandrag över en vetenskaplig rapport

Sammandraget nedan tillhör en vetenskaplig rapport om problem, prestationer och brister inom domänen **automatisk sammanfattning** – skapande av sammanfattningar med hjälp av datorprogram som kallas "sammanfattningssystem". Författaren Karen Sparck Jones räknar kort upp kärnpunkterna i sammandraget samt slutsatsen i sin fyrtiosidiga rapport.

Rapportens originaltitel har behållits i exemplet nedan.

Automatic summarizing: The state of the art

av Karen Sparck Jones

Computer Laboratory, University of Cambridge - Storbritannien

Den här rapporten kommer i sin slutliga form att publiceras i *Information Processing and Management*, Specialnummer om automatisk textsammanfattning, 2007.

Sammandrag Den här rapporten granskar forskning om automatisk textsammanfattning under det senaste årtiondet.

Arbetet har växt, och stimulerats av teknologi och utvärderingsprogram.

Rapporten använder sig av flera ramverk för att organisera undersökningen, för själva sammanfattningen, för de faktorer som påverkar sammanfattningen, för system och för utvärdering.

Undersökningen **granskar de utvärderingsstrategier som tillämpas på sammanfattning**, de frågor de väcker och de viktigaste programmen. Den beaktar de faktorer för input, syfte och output som undersöks i aktuell ny forskning om automatisk textsammanfattning och diskuterar de strategikvaliteter, extrativa och icke-extrativa, som har utforskats, och illustrerar de befintliga systemen.

Slutsatsen som dragits är att **automatisk textsammanfattning har gjort värdefulla framsteg** med användbara program, bättre utvärdering och mer förståelse för uppgiften.

Men **sammanfattningssystemen är fortfarande dåligt motiverade** i relation till de faktorer som påverkar dem och utvärderingarna måste tas mycket längre för att samarbeta med de syften som sammanfattningarna ska fylla och kontexterna i vilka de används.

<https://www.cl.cam.ac.uk/archive/ksj21/ksjdigipapers/ipm07.pdf>



Det förra exemplet gav dig lite information om **datorprogram som kan sammanfatta texter**.

Automatisk textsammanfattning är en IT-domän som utvecklats under de senaste 50 åren. Nyligen har många textsammanfattare släppts gratis på internet och du kan använda dem online. De flesta är designade för **engelska** och sammanfattningen består av att **välja ut de viktigaste** meningarna i originaltexten. Därmed är resultaten de ger inte lämpliga för sammanfattningsuppgifter, som läxorna i skolan erfordrar.

Exempel: Automatisk textsammanfattning

Sammandraget från förra exemplet har matats in i ett gratis, online programvarusystem för automatisk textsammanfattning. Som du kan se **har datorns sammanfattning** och originaltexten identiska meningar.

Originaltexten

Sammandrag Den här rapporten granskar forskning om automatisk textsammanfattning under det senaste årtiondet.

Arbetet har växt, och stimulerats av teknologi och utvärderingsprogram. Rapporten använder sig av flera ramverk för att organisera undersökningen, för själva sammanfattningen, för de faktorer som påverkar sammanfattningen, för system och för utvärdering. Undersökningen **granskar de utvärderingsstrategier som tillämpas på sammanfattning**, de frågor de väcker och de viktigaste programmen. Den beaktar de faktorer för input, syfte och output som undersöks i aktuell ny forskning om automatisk textsammanfattning och diskuterar de kvaliteter, extrativa och icke-extrativa, som har utforskats och illustrerar de befintliga systemen.

Slutsatsen som dragits är att **automatisk textsammanfattning har gjort värdefulla framsteg** med användbara program, bättre utvärdering och mer förståelse för uppgiften.

Men sammanfattningssystemen är fortfarande dåligt motiverade i relation till de faktorer som påverkar dem och utvärderingarna måste tas mycket längre för att samarbeta med de syften som sammanfattningarna ska fylla och kontexterna i vilka de används.

Datorns sammanfattning

Sammandrag Den här rapporten granskar forskning om automatisk textsammanfattning under det senaste årtiondet.

Arbetet har växt, och stimulerats av teknologi och utvärderingsprogram.

Slutsatsen som dragits är att automatisk textsammanfattning har gjort värdefulla framsteg med användbara program, bättre utvärdering och mer förståelse för uppgiften.

Men sammanfattningssystemen är fortfarande dåligt motiverade i relation till de faktorer som påverkar dem och utvärderingarna måste tas mycket längre för att samarbeta med de syften som sammanfattningarna ska fylla och kontexterna i vilka de används.

<http://textcompactor.com/>



En synopsis är en kort översikt av en artikel, historia, bok, film eller annat verk.

En synopsis kan spela rollen som en koncis, kronologisk beskrivning av en historisk händelse, nyhetshändelse, eller andra fenomen i tiden.

Exempel: En synopsis över Andra världskriget – som en historisk händelse på XX-talet

Andra världskriget började 1939 när Tyskland, lett av Adolf Hitler, invaderade Polen. Storbritannien och Frankrike svarade med att förklara krig mot Tyskland.

Men år 1940 erövrade Tyskland snabbt Danmark, Norge, Belgien, Nederländerna och Frankrike. Italien, Tysklands allierade på den tiden, tog Grekland och Nordafrika år 1941.

År 1941 invaderade Tyskland Sovjetunionen. Trots tyskarnas till en början snabba framåtskridande i det ryska moderlandet var landets väldiga omfattning, dess brutala vintrar och landets beslutsamhet till slut mer än vad den tyska armén kunde övervinna. Efter att ha förlorat slagen om Stalingrad och Kursk år 1943 tvingades tyskarna långsamt ut ur Sovjets territorium. **Under 1944 och 1945** marscherade ryssarna genom Östeuropa och invaderade länderna i den regionen, samt Tyskland.

I juni 1944 etablerade brittiska och tyska styrkor D-dagen, invasionen i Normandie, i tyskockuperade Frankrike. Flera månader senare tvingades den tyska armén att dra sig tillbaka från Frankrike och Paris var befriat.

Vid tidiga 1945 närmade sig de allierade styrkorna (brittiska, amerikanska och sovjetiska) Tyskland från både öst och väst. Ryssarna nådde Berlin först och **Tyskland kapitulerade i maj 1945**, kort efter Adolf Hitlers självmord.

Vid Stilla havet började kriget år 1941, när Japan attackerade den amerikanska flottans bas vid Pearl Harbor, Hawaii. Vid den här tiden hade Japan redan legat i krig med Kina i flera år och hade erövrat det kinesiska territoriet Manchuriet.

Japan fortsatte kriget med en massiv expansionskampanj genom Kina och Sydostasien-Stilla havet-regionen. Efter att ha krigat i flera år mot Japan närmade sig de allierade styrkorna de japanska hemöarna **under tidigt 1945**.

I augusti 1945 släppte USA två atombomber på de japanska städerna Hiroshima och Nagasaki. Följt av den enorma ödeläggelsen kapitulerade Japan utan villkor och Andra världskriget var över.



BESKRIVANDE sammanfattningar

Beskrivande sammanfattningar skildrar originaltexten (materialet) snarare än att direkt presentera den information den innehåller. En beskrivande sammanfattning ska på ett objektivt sätt framställa textens struktur och huvudteman.

Beskrivande sammanfattningar spelar ofta rollen som recensioner för skönlitterära eller litterära verk: böcker, filmer, videoklipp, artiklar, essäer etc. I det här fallet kan den beskrivande sammanfattningen **omfatta redogörelser över det sammanfattade verkets känsla och betydelse.**

Exempel: En beskrivande sammanfattning av **"Ett anspråkslöst förslag"**, en kort skrift på färre än 2000 ord av Jonathan Swift. Sammanfattningen består av 113 ord och redogörelsen över det här litterära verkets känsla är markerat med blått.

En beskrivande sammanfattning av essän "Ett anspråkslöst förslag" (113 ord)

"Ett anspråkslöst förslag för att förekomma att fattigt folks barn i Irland blir en börda för sina föräldrar eller sitt land; samt göra dem nyttiga för allmänheten." är en satirisk artikel skriven på 1700-talet av författaren Jonathan Swift.

Artikeln, kort kallad "Ett anspråkslöst förslag" är en av de mest hänsynslösa och ironiska pamfletter som någonsin skrivits. Den talande karaktären i artikeln, kallad "Förslagsställaren" är en okänd person som "oskyldigt" och "blygsamt" föreslår att bekämpa fattigdomen i (1700-talets) Irland "genom att föda upp fattiga irländares barn som mat åt välborna medborgare". Artikeln imiterar stilen hos en vetenskaplig social undersökning, som är organiserad som ett klassiskt retoriskt verk och som försvarar en idé eller princip.

Satiren **"Ett anspråkslöst förslag"** visar Swifts indignation mot grymheterna och idiotierna i hans samtida samhälle. I stort sett bekämpar pamfletten den moderna människans tendens till "social kannibalism: mord med motivationen att förbättra andras liv".

En exekutiv sammanfattning skrivs med målet att rekommendera ett projekt, en specifik åtgärd eller ett affärsförslag för en VD (din chef!) som förmodligen inte har tid att läsa originalrapporten.

Exempel: En anställd kan ombes att lämna in en tiominuters sammanfattning av ett hundrasidors tekniskt (eller affärs-) förslag.

För att kunna genomföra den här sortens uppgift inom den överenskomna tiden måste den anställda ha utvidgade sammanfattningsfärdigheter.



3.2.3 Exempel på sammanfattningar

Det här är en **informativ sammanfattning** av ett textstycke från Wikipedia **om Johannes Gutenberg**, tysken som introducerade tryckerikonsten i Europa.

En text om Johannes Gutenberg - (170 ord)

Johannes Gutenberg (1398–1468) var en tysk guldsmed och förläggare som introducerade tryckerikonsten i Europa. Hans introduktion av den mekaniska rörliga tryckerikonsten i Europa startade tryckerikonstrevolutionen och den ses som den viktigaste händelsen i den moderna eran. Den spelade en stor roll i den vetenskapliga revolutionen och la grunden för den moderna kunskapsbaserade ekonomin och spridandet av läran till massorna.

Gutenbergs många bidrag till tryckerikonsten är: uppfinningen av en process för den massproducerande rörliga typsatsen, användningen av oljebaserat bläck för boktryck, gjutinstrument och användningen av en träpress. Hans verkligt epokgörande uppfinning var kombinationen av dessa element som bildade ett praktiskt system som möjliggjorde massproduktion av tryckta böcker och var ekonomiskt genomförbar för både tryckare och läsare.

I renässansens Europa introducerade den mekaniska rörliga typsatsens tryckeriteknik en era av masskommunikation som permanent förändrade samhällets struktur. Den relativt obegränsade informationscirkulationen – som omfattade revolutionerande idéer – överskred gränserna och erövrade massorna i Reformationen. Den starka ökningen av läs- och skrivkunnighet bröt den läskunniga elitens monopol i utbildning och undervisning och hjälpte den framträdande medelklassen.

Sammanfattning av texten (50 ord)

Tysken Johannes Gutenberg introducerade tryckerikonsten i Europa. Hans uppfinning fick en avgörande insats beträffande masslärande och bygget av det moderna samhällets grund.

Gutenbergs största uppfinning var ett praktiskt system som möjliggjorde massproduktion av tryckta böcker. De tryckta böckerna förde med sig öppen informationscirkulation och förberedde samhällets evolution till den nutida kunskapsbaserade ekonomin.

https://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Gutenberg



En **beskrivande sammanfattning** av ett tvåminuters videoklipp från serien "Speakeasy":

En sammanfattning av en Speakeasy-video (87 ord)

Serien Speakeasys första video illustrerar en väldigt enkel sanning: om man inte kan kommunicera effektivt kommer man inte heller att kunna presentera egna idéer eller kunskap inför en publik.

Inläringstekniker för kommunikation är: användning av röst och kroppsspråk, förmåga att kontrollera känslor, rytm och logik i berättandet kan hjälpa vem som helst att förbättra prestationen för muntliga presentationer. Och det viktigaste i klippet: vem som helst som har rätt typ av motivation och ambition att öva på kommunikation kan lära sig hur man bättre talar inför publik.

<https://vimeo.com/channels/speakeasyeng/138301289>

En **beskrivande sammanfattning** av den "mäktigaste kärlekshistoria som någonsin berättats", Romeo och Julia av William Shakespeare, ett litterärt mästerverk:

No fear Shakespeare!

En sammanfattning av William Shakespeares pjäs "Romeo och Julia"

Shakespeares pjäs Romeo och Julia är världens mest berömda kärlekstragedi.

I den här pjäsen orsakar en långvarig dispyt mellan familjerna Montague och Capulet från staden Verona Romeos (Montague) och Julias (Capulet) död.

Den första delen av pjäsen, med skämt och kärlekssdikter, liknar mer en komedi: de två tonåringarna Romeo och Julia blir snabbt förälskade. Men konflikt, hämnd och hemliga komplotter skapar ett intensivt tryck på dem och leder till att de älskande slutligen begår självmord i sin förtvivlan.

Shakespeare komprimerar pjäsens händelser till fyra dagar. Genom att förkorta tidsramen indikerar han hur händelsernas tempo bidrar till att driva de två älskande till sina tragiska slut. De största temana i tragedin, konflikt och obevekligt öde, förutser pjäsens slut: Romeos och Julias död är en uppoffring som medför att den blodiga krigsföringen mellan de två adelsfamiljerna från Verona tar slut.

Några filmtrailers för filmer efter pjäsen Romeo och Julia:

<https://www.youtube.com/watch?v=jTGWNHa1wIQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=MeUSzCL0NJE>



En **beskrivande sammanfattning** på 287 ord för fantasyromanen **"Alice i Underlandet"** av **Lewis Carroll**, en bok på 150 sidor:

En sammanfattning av "Alice i Underlandet"

"Alice i Underlandet" är en mycket populär barnbok som även vuxna kan tycka om. Författaren heter Charles Dodson, en brittisk författare som publicerade boken 1865 under pseudonymen Lewis Carroll.

Med fantasyberättelsen och huvudtemat om **"en växande flicka som utforskar världens under"** har boken varit mycket inflytelserik under åren, både inom populärkultur och litteratur. Boken är ett gåtfullt verk och genom åren har läsarna blivit förvirrade av Underlandets språk och logik.

Bokens huvudperson är Alice, en sjuårig flicka som måste hitta sin väg i en underlig värld som kallas "Underlandet". Under sin magiska resa genom Underlandet träffar Alice på underliga människolika varelser eller talande djur: den vita kaninen, larven, Cheshire-katten, den galne hattmakaren, Sovmusen.

Den vita kaninen är Alices guide och han leder henne till många platser och äventyr i boken. Den ständigt skyndande kaninen är en symbol för den för alltid skyndande tiden.

Den leende Cheshire-katten, som kan försvinna och återuppstå, är den enda karaktären i hela romanen som lyssnar på Alice. Katten ger Alice "råd" och lär henne de underliga reglerna som gäller i den värld hon reser i.

Cheshire-kattens leende är en metafor för Underlandets magi och är lika berömt och förbryllande som Mona Lisas leende.

Varje karaktär lär Alice något om livet och att växa upp i en vådlig värld. Varje objekt eller miljö i "Alice i Underlandet" fungerar som en symbol och ofta arbetar symbolerna tillsammans för att överföra en särskild betydelse till en scen.

Med hjälp av intrikat symbolism antyder Lewis Carroll livets komplexitet.

Detta kan vara det budskap som Alice lär sig på sin magiska, första resa: försök inte att hitta en mening med alla situationer du kommer att stöta på livets "under"-värld, ge inte upp och fortsätt på din väg.

Några filmtrailers för filmer om "Alice i Underlandet":

<https://www.youtube.com/watch?v=fYqrHAcp5ss&list=PL409E6901B69BBECA>

<https://www.youtube.com/watch?v=LjMkNrX60mA>

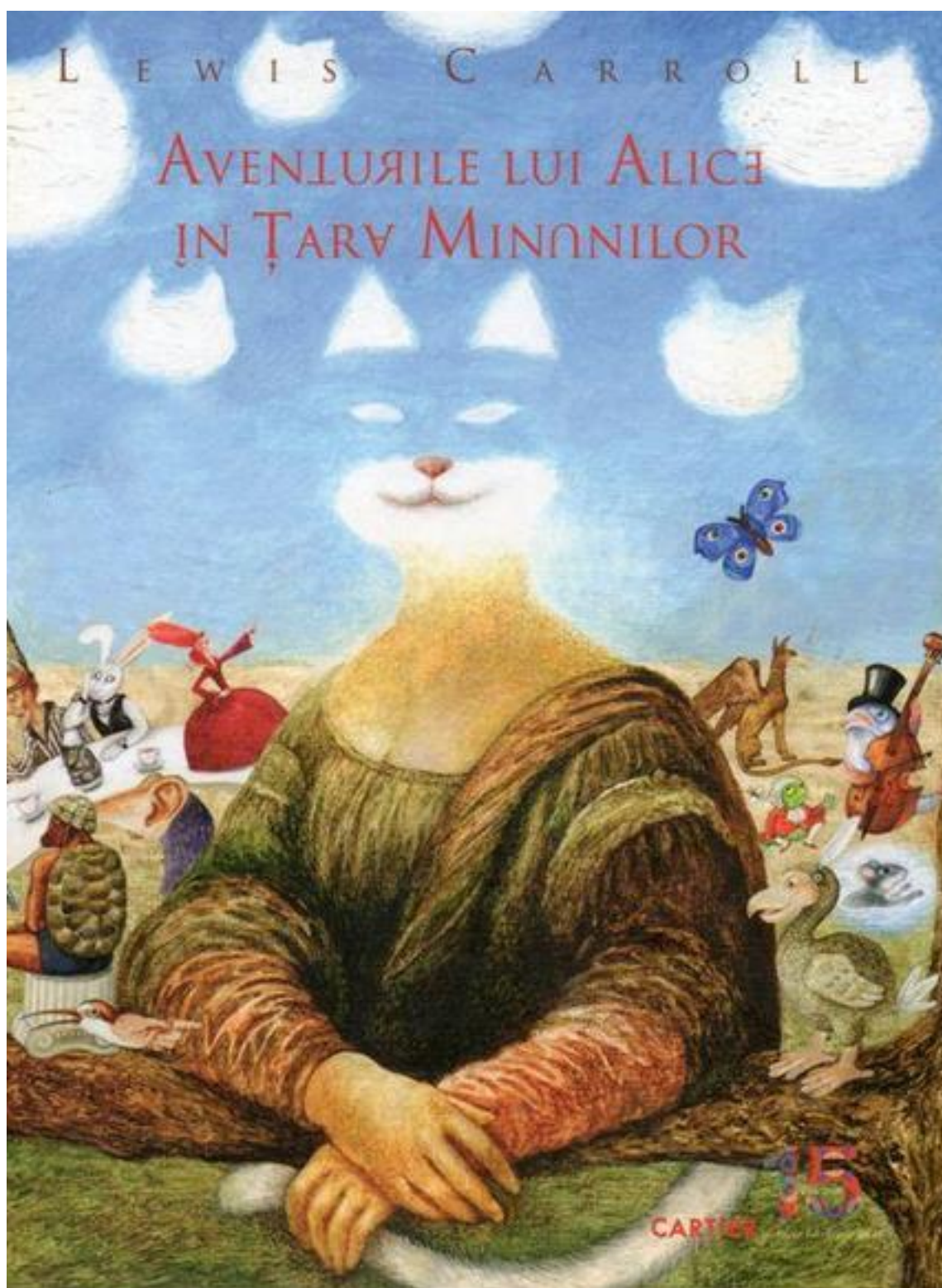


- E X P L A I N -



Erasmus+

ERASMUS+
KAZ STRATEGIC PARTNERSHIPS ITALY
2014 - 1 - IT01 - KA200 - 002650



"Alice i Underlandet" -

Omslag av den rumänska konstnären Violeta Zabulica-Diordiev.



3.3 Utbildningsresurser

Här finns länkar till vidare resurser:

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_198812_anderson.pdf
Språk	

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	https://www.une.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/13458/WE_Paraphrasing-and-summarising.pdf
Språk	

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	https://www.une.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/13458/WE_Paraphrasing-and-summarising.pdf
Språk	



4 SAMMANFATTA EN TEXT – HUR GÖR MAN?

4.1 Upptäck

Att skriva en bra sammanfattning demonstrerar att du kan förstå en texts (eller vad du nu vill sammanfatta) budskap och att du med egna ord kan kommunicera vad som är viktigt i materialet.

Det finns olika sätt att skapa en sammanfattning. De beror på ditt mål, typen av innehåll du vill sammanfatta och din publik. Dock bör du i alla fall ta två saker i beaktande:

1. **LÄSA** texten, och
2. **SKRIVA** sammanfattningen.

Läsande och skrivande kan inte separeras från varandra, när du vill sammanfatta ett skriftligt material. Djupgående, reflektiv läsning kommer att hjälpa dig att förstå att kvalitetsskrivande fungerar för dina skoluppgifter eller andra syften.

4.2 Lär dig

4.2.1 LÄSA texten

En effektiv läsningsstrategi är den första fasen i ditt försök att sammanfatta en text. En sådan strategi består av minst tre steg du bör gå igenom:

1. **Utforska BAKGRUNDEN** innan du **LÄSER**
2. **Utforska TEXTEN** medan du **LÄSER**, vilket kan betyda att:
 - **SKUMMA** igenom texten
 - **LÄSA** texten noggrant
 - **LETA** efter betydelser
 - **ANTECKNA** kommentarer
4. **Revidera och organisera ANTECKNINGAR** efter **LÄSNINGEN**

Utforskning av bakgrunden är det första steget i sammanfattningsarbetet, när du letar efter information om texten: författaren, ämnet, kontexten och textens syfte.

Utforskning av texten är det steg där du kritiskt läser texten och försöker att identifiera och bestämma vad som är viktigast: huvudidéerna eller fakta – för en förklarande text, eller de viktigaste händelserna och karaktärerna – för en berättande text. Utforskning av texten förutsätter att man tar anteckningar om innehållet eller kommenterar direkt på sidorna.

Revidering av anteckningar efter **LÄSNINGEN** är sista steget i läsprocessen, när du organiserar dina anteckningar och (möjligen) använder visuella verktyg för att i ett grafiskt format uttrycka din uppfattning om texten.



Utforskning av BAKGRUNDEN

Innan du läser texten du ska sammanfatta: utforska verkets bakgrund.

Detta kan ge dig användbar information som senare kan tas med i sammanfattningen.

Flera frågor kan hjälpa dig att samla information om texten:

Vem är textförfattaren?

Vad finns det för verk av samma författare som jag läst?

Vad är huvudämnet eller –temat i texten?

Vad vet jag redan om detta ämne?

Vad har jag haft för liknande texter i andra kurser? och

Varför delade läraren/handledaren ut den här texten?

(den viktigaste frågan du måste besvara.)

Om du inte är bekant med varken författaren eller textämnet, försök att hitta hjälpinformation på biblioteket eller surfa på internet, kolla på Youtube eller Wikipedia.

Utforskning av TEXTEN

Utforskning av texten är en effektiv läsprocess när du bör:

1. **skumma** igenom texten
2. **läsa igenom hela texten**
3. **leta efter den viktigaste** informationen eller elementen i texten
4. **läsa om texten** på ett aktivt sätt: ta anteckningar och markera ord och sektioner.

SKUMMA igenom texten

Skumma betyder att du ska läsa igenom texten väldigt snabbt (**diagonalt läsande**).

Att skumma hjälper dig att upptäcka viktiga element i texten. När du skummar, var uppmärksam på:

- titlar, rubriker, underrubriker i texten
- text som är fet, understruken, citerad eller framhävd
- bilder, grafer, diagram eller någon sorts bilder.

När du skummar igenom texten läser du bara den första meningen i kapitlen.

Slutligen, försök att få reda på svaret på frågan: **Vad talar författaren om i den här texten?**

LÄSA igenom texten noggrant

Efter att du skummat igenom texten, **läs den rakt igenom**.

Försök att förstå budskap, att upptäcka samband och att identifiera de viktigaste elementen som författaren ger:

1. **ämne och huvudidéer** eller karaktärer och händelser (för en berättande text)
2. **de stöttande detaljerna** för dessa idéer
3. **temameningar** och **avslutande mening** om de finns i texten.



LETA efter budskap och struktur

Ett **tema är det ord eller fras** som allt i texten refererar tillbaka till.

Huvudidén i en text är den viktigaste biten av information som finns i texten. En **stöttande (sekundär) idé** är ett komplement till huvudidén – det ger ytterligare detaljer om huvudidén.

En **huvudidé** i texten omfattar: ett ämne och de viktigaste formuleringarna om ämnet.

Huvudämnet uttrycks ofta med en mening som kallas **”ämnesmening”**.

Exempel: Ämnet och huvudidén i en text

Observera textfragmentet nedan samt det framhävda ämnet och idéen.

"Republiken **Irland** ockuperar det mesta av ön Irland, på kusten mot England och Wales. Dess huvudstad, Dublin, är födelsestad för **författare som Oscar Wilde och Samuel Beckett**. Med smeknamnet **"Smaragdön"** på grund av dess grönskande landskap med gröna kullar **finns slott och urgamla keltiska platser här och där**. Historier om krigare med all världens kunskap **och pysslingar som gömmer sitt guld vid regnbågens slut** bidrar till Irlands **mystiska dragningskraft**."

Ämnet i den här texten är **Irland** och huvudidén är: **Irland är ett sagoland "på en smaragdö" och ett land med ett exceptionellt rikt kulturellt arv och historia.**

Sekvensen av huvudidéer, ordnade som de presenteras i texten definierar vad vi kallar **”diskursbetydelse”**.

Diskursbetydelsen är **”bindemedlet”** för idéerna i texten.

Den detaljerade diskursbetydelsen innehåller huvudidéerna och de stöttande idéerna.

Om man börjar med diskursbetydelsen och extraherar vissa detaljer från den är det möjligt att skapa en sammanfattning av texten.

Om du vill extrahera och formulera huvudidén rekommenderas du att läsa texten medan du stakar ut de sekvenser som innehåller **distinkt information om ett särskilt faktum, händelse, åtgärd** som utförs av en eller flera karaktärer.

Skriv sedan ut den informationen i ett enda uttalande (en kort mening eller fras).

För att extrahera och formulera en stöttande (sekundär) idé måste du åter läsa den textsekvens från vilken du extraherade huvudidén. Försök att identifiera detaljer om fakta, händelser, åtgärder som huvudidén beskriver.



Formulera sedan detaljerna om huvudidén i en eller flera meningar.

En enkel, effektiv metod som kan hjälpa dig att identifiera ämnena och de viktigaste tankarna i den text du vill korta ner till en sammanfattning är att formulera vägledande frågor med hjälp av **Vem? Vilka? När? Varför?**

Vilka är de viktigaste fakta, händelser eller karaktärerna som beskrivs i texten?

Vilka är sambanden mellan idéer, fakta, karaktärer, händelser i texten?

Varför uppgav eller uttryckte författaren vissa tankar i texten?

När ägde textens händelse rum?

Var ägde textens händelse rum?

Genom att besvara en sammanhängande uppsättning frågor kan du börja skissa på din sammanfattning.

En annan viktig rekommendation när du läser texten du vill sammanfatta, är att leta efter textens allmänna särdrag:

- **texttypen**: berättande, förklarande, argumenterande
- **informationskategorierna**, om det finns sådana i texten
- **textens struktur**: introduktion, huvuddelen med information, avslutande del, etc.

Att identifiera en texttyp, kategorier och struktur kan vara dig till stor hjälp i att se vad som är viktigt i den texten.

Exempel: Informationskategorier i en text

Följande text handlar om pumor: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cougar> .

I tabellen på nästa sida är texten indelad i stycken och textens viktigaste informationskategorier är betonade.

Puman, också känd som bergslejon eller panter, är ett stort kattdjur som hör hemma i Amerika. Det är en anpassningsbar och generalistisk art som finns i de flesta amerikanska naturliga miljöer. Det är det näst tyngsta kattdjuret i Nya världen, efter jaguaren. Hemlighetsfull och i hög grad solitär av naturen anses puman vara både nattdjur och skymningsdjur, även om man kan se den även på dagen. Puman är ett bakhållsrovdjur och tar många olika byten. De viktigaste födokällorna är huvudsakligen hjort, men även boskap. Den jagar även arter så små som insekter och gnagare. Puman föredrar platser med tjock undervegetation och steniga områden så att den kan smyga, men den kan även leva på öppna platser. Puman är ett territoriedjur och överlever med låg beståndstäthet. Det individuella territoriets storlek beror på terrängen och mängden byten. Puman är tillbakadragen och undviker människor. Dödliga attacker på människa är ovanliga, men har ökat i Nordamerika på senare tid eftersom människor gått in i pumans territorium. En produktiv jakt följt av europeisk kolonisering av Amerika samt den pågående mänskliga utvecklingen av pumans hemvist har orsakat att beståndet sjunkit dramatiskt. I synnerhet utrotades puman i början på 1900-talet i östra Nordamerika, förutom en isolerad delpopulation i Florida.



Pumans geografiska utbredning:

Puman, också känd som **bergslejon** eller **panter**, är ett stort kattdjur som hör hemma i Amerika. Det är en anpassningsbar och generalistisk art som finns i de flesta amerikanska naturliga miljöer.

Pumans egenskaper och beteende:

Hemlighetsfull och i hög grad solitär av naturen anses puman vara både nattdjur och skymningsdjur, även om man kan se den även på dagen.

Pumans jaktvanor:

Puman är ett bakhållsrovdjur och tar många olika byten. De viktigaste födokällorna är huvudsakligen hjort, men även boskap. Den jagar även arter så små som insekter och gnagare.

Pumans hemvist:

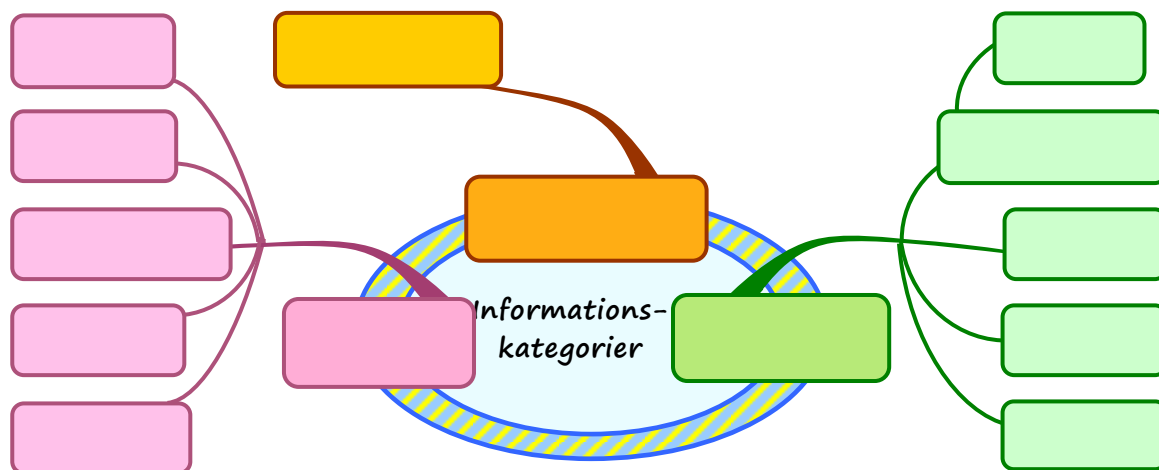
Puman föredrar platser med tjock undervegetation och steniga områden så att den kan smyga, men den kan även leva på öppna platser. Puman är ett territoriedjur och överlever med låg beståndstäthet. Det individuella territoriets storlek beror på terrängen och mängden byten.

Puman och människan:

Puman är tillbakadragen och undviker människor. Dödliga attacker på människor är ovanliga, men har ökat i Nordamerika på senare tid eftersom människor gått in i pumans territorium.

Bevarandestatus:

En produktiv jakt följt av europeisk kolonisering av Amerika samt den pågående mänskliga utvecklingen av pumans hemvist har orsakat att beståndet sjunkit dramatiskt. I synnerhet utrotades puman i början på 1900-talet i östra Nordamerika, förutom en isolerad delpopulation i Florida.



En tankekarta med informationskategorier (ska göras färdig)



ANTECKNA

Läs om texten och analysera den. Dela sedan upp texten i sektioner (fragment, delar, stycken), **kommentera den** (skriv kommentarer i marginalen på sidorna) och **framhäv** sektioner i originalmaterialet, för att betona

- ämnen och nyckelord
- huvudidéer, tema och avslutande meningar
- texttyp, informationskategorier och textens struktur

Anteckna följande:

- källa (författare – för- och efternamn, titel, datum och plats för publikationen, URL, etc.)
- huvudidéerna, fakta, händelser, åtgärder i texten
- de stöttande förklaringarna till huvudidéerna (t.ex. orsak/verkan eller effekt).

Slutligen, gör en översikt av texten för att skapa ett skelett till din sammanfattning. Skriv ner de stöttande punkterna för varje sektion i översikten.

Om texten är ett kort fragment, **gör en översikt av varje stycke** (sektion) i texten.

Alla metoder och strategier som tidigare rekommenderats uppmuntrar dig att "läsa reflektivt", det obligatoriska första steget till varje försök att sammanfatta en text.

ANTECKNINGAR, revidering och organisering

Efter att noggrant ha läst igenom texten, organisera alla anteckningar till ett översiktutkast med huvudidéerna och de stöttande punkterna. Sedan, reflektera över vad du ska ta med och inte ta med i sammanfattningen, inom ramen för din uppgift.

Som ett sista steg kan du använda grafiska verktyg för att uttrycka din uppfattning om texten:

1. använd **tankekartor** för att skapa en klassificering (i en radial hierarki) av textens element: händelser, fakta, karaktärer, åtgärder och idéer, i en radial hierarki
2. använd **konceptkartor** för att visualisera relationer mellan idéer i texten
3. använd **översikt** för att strukturera och prioritera elementen i texten
4. använd **nät** för att visa olika kategorier av relaterad information i texten.



4.2.2 SKRIVA sammanfattningen

När du skriver din sammanfattning bör du beakta de två stegen du ska ta:

1. **SKRIVA det första utkastet**
2. **REVIDERA ditt arbete**

SKRIVA det första utkastet

Rekommendationen alla experter skulle ge dig när du börjar skriva är: **“Lägg undan din text och försök att skriva sammanfattningen med hjälp av dina anteckningar”**.

Börja sammanfattningen med en **identifiering av verket**. Uttryck tydligt kontextens information för texten du sammanfattar: titel, författare och huvudtemat.

För den här första delen kan du använda en mall för ett typiskt format.

Exempel: Mall för första stycket

Artikeln/boken "(Titel på artikeln/boken)" av (författarens namn) skrevs/publicerades/skapades år (året).

Boken "Harry Potter och de vises sten" av J. K. Rowling publicerades första gången 1997.

"(Titel på artikeln/boken)" av (författarens namn) är (information och kommentarer om artikeln/boken).

"Harry Potter och de vises sten" av J. K. Rowling är den första boken i Harry Potter-serien, en av de mest efterfrågade bland unga läsare.

(Författarens namns) artikel/bok/pjäsa "(Titel på det skrivna materialet)" är (information om det skriftliga materialet)

William Shakespeares pjäs "Romeo och Julia" är en berömd tragedi och den mäktigaste kärlekshistorian som någonsin berättats.

Om du sammanfattar en text från **den offentliga domänen eller från en källa som inte omfattas av copyright** är det obligatoriskt att nämna källan.

Efter första stycket, nämn så kort som möjligt de viktigaste aspekterna, fakta eller orsaker som presenteras eller diskuteras i texten du ska sammanfatta.

Använd rapporterande verb för att introducera textens idéer. Rapportande verb är vanligtvis i presensform och bör vara neutrala.

Exempel: Rapportande verb du kan använda i en sammanfattning:

konstatera, rapportera, förklara, diskutera, illustrera, observera



I första utkastet: försök att utforma enkla meningar. Sätt sedan in ord, fraser eller korta meningar som har till uppgift att på ett logiskt sätt koppla samman dina redan formulerade meningar.

Exempel: Ord och fraser för att koppla samman idéer i din sammanfattning

därför, för att, likväl, dock, å andra sidan, så som

Skriv med hjälp av **"sammanfattande språk"**. Presentera materialet på ett neutralt sätt.

Din läsare eller lyssnare måste bli påmind om att detta inte är ditt eget verk.

Använd "påminnelsefraser" så att läsaren eller lyssnaren minns din roll: du är "sammanfattaren", inte författaren av det material som presenteras.

Exempel: Konstruktioner som betonar din roll som "sammanfattare"

Konstruktioner som är passande när du sammanfattar en artikel eller skönlitterärt verk:

(Författarens efternamn) föreslår (huvudidé)

Enligt (författarens efternamn), (huvudidé)

(Författarens efternamn)s artikel om (ämne) diskuterar (huvudidén)

(Författarens efternamn) argumenterar i sitt verk att (huvudidén)

Enligt "(artikelns titel)" har (huvudidén) en stor effekt på (ämnet)

Använd "nyckelfraser" i din sammanfattning för att indikera hur viktiga idéerna du valt ut från originaltexten är.

Exempel: Nyckelfraser för att uttrycka en idéns betydelse

Några ord och fraser indikerar centralt läge:

det är viktigt att notera att..., betydligt, slutligen..., etc.

Andra fraser indikerar idéer som bör få lägre betydelsegrad:

exempelvis, knappast, omöjligt, etc.

På den här nivån är det också viktigt att **utveckla strukturerade sektioner** (stycken): dela upp din sammanfattning i väldefinierade delar (kallade **sektioner** eller **stycken**).

Ditt första utkast måste vara en komplett översikt över texten du vill sammanfatta.

Undvik att i ditt utkast ta med exempel, anekdoter och annan överflödig information som du kan hitta i texten. Använd diskursmarkörer som reflekterar originalets organisation och kontrollerande idé, exempelvis: klassificering, kronologisk ordning, orsak-verkan, jämförelse-kontrast.

Avsluta din sammanfattning med ett sista utlåtande. Detta utlåtande bör reflektera betydelsen i artikeln/boken/texten från vad som verkar vara författarens ståndpunkt.

För vetenskapliga, icke-skönlitterära verk, se till att du inte infogar några egna åsikter.



REVIDERA arbetet

Ett första utkast till en sammanfattning erfordrar alltid förbättringar, så det är mycket viktigt att revidera det.

Referera tillbaka till originaltexten för att säkerställa att din sammanfattning någorlunda reflekterar författarens idéer och dennes grad av säkerhet om ämnet.

Din sammanfattning bör förtydliga originaltexten med dina egna ord. Under det här steget rekommenderas du att leta efter ett logiskt upplägg i din sammanfattning.

Det är också mycket viktigt att justera sammanfattningens längd: **den måste vara kortare än originalet**, men tänk på att längden beror på sammanfattningens syfte.

Om syftet med din sammanfattning är att ge en allmän idé om vad som finns i originalet kan sammanfattningen vara väldigt kort, mindre än 1 % av originalet. Detta gäller beskrivande sammanfattningar av böcker, pjäser, filmer.

Den andra änden är sammanfattningen som innehåller all nödvändig information, så att användaren inte behöver läsa originalet (detta är fallet med **exekutiva sammanfattningar**).

För vetenskapliga, icke-skönlitterära verk eller kortare litterära skrifter kan du skraddarsy din sammanfattning till en tredjedel av originaltexten.

Du gör klart revideringen av ditt arbete med hjälp av två steg.

Se först till att du följt sammanfattningens "**10 budord**":

Du tog med alla huvudidéer i texten.

Du kopplade logiskt samman varje sektion i sammanfattningen.

Du var objektiv och skrev din sammanfattning som tredje person.

Du undvek överflödighet och upprepning.

Du begränsade längden på sammanfattningen.

Du följde reglerna för omskrivning och citering.

Du använde inte ordagranna meningar från originaltexten.

Du introducerade inte dina egna idéer eller åsikter i sammanfattningen.

Du kritiserade inte originalkällan.

Du "skrev inte om" hela originaltexten.

Utvärdera sedan din sammanfattning och se om:

- betydelsen är densamma i din sammanfattning som i originaltexten
- du uttryckte textens idéer med dina egna ord
- din sammanfattning är kortare än originaltexten
- de informationskällor du använde tydligt har refererats till i sammanfattningen.



OMSKRIVNING och CITERING

Omskrivning signalerar att man återger en originalkonstruktion med "**parallella fraser**". Det betyder att du med egna ord uttrycker författarens ord. Du kan skriva om ett ord, en mening, en grupp meningar, till och med en novell som en saga eller fabel.

Omskrivning har liknande drag som sammanfattning: i båda måste du använda egna ord för att uttrycka eller beskriva en författares idéer.

En enkel strategi kan hjälpa dig att ta fram omskrivna sektioner i din sammanfattning:

1. läs noggrant det fragment du vill skriva om
2. stryk under alla subjektsspecifika ord och **försök hitta synonymer** till dem
4. försök att uttrycka informationen på ett annat sätt med **grupper av ord**
5. **lägg undan texten och skriv idéerna i texten med hjälp av minnet.**

Exempel: Skriv om berättelsen i en fabel

Nedan finns ett bra exempel på omskrivning av en fabel av Aisopos, en gammal grekisk fabeldiktare och sagoberättare.

Fabeln "Nordanvinden och solen" av Aisopos

"Nordanvinden och solen tvistade en gång om vem av dom som var starkast. Just då kom en vandrare vägen fram insvept i en varm kappa. Dom kom då överens om att den som först kunde få vandraren att ta av sej kappan, han skulle anses vara starkare än den andra."

"Då blåste nordanvinden så hårt han nånsin kunde, men ju hårdare han blåste desto tätare svepte vandraren kappan om sej, och till slut gav nordanvinden upp försöket. Då lät solen sina strålar skina helt varmt och genast tog vandraren av sej kappan."

Berättelsen omskriven på en Wikipedia-sida

"Fabeln handlar om en tävling mellan nordanvinden och solen för att fastställa vem som var starkast av dem. Utmaningen var att få en förbipasserande vandrare att ta av sig sin kappa."

"Hur hårt vinden än blåste svepte vandraren kappan tätare om sig för att hålla sig varm, men när solen lyste blev vandraren mycket varm och tog av sig kappan."

<http://www.pitt.edu/~dash/type0298.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=TrFUYAJXWLU>

https://en.wikipedia.org/wiki/The_North_Wind_and_the_Sun



Citering (eller citation) betyder att man använder ett särskilt ord, fras, mening eller fragment som den står i originaltexten. När du citerar en text måste du skriva citatet exakt och sätta det inom dubbla citationstecken.

Medan omskrivning är ett effektivt sätt att **beskriva författarens idéer, gör citering det möjligt för dig att presentera det sätt på vilket dessa idéer uttrycks** av textförfattaren.

När du sammanfattar en text är det ibland svårt att uttrycka originalidéerna med dina egna ord, eller att utveckla ett väldigt kompakt återgivande av dem.

I det här fallet kan du använda citering. Det är också rekommenderat att använda citering när det är nödvändigt att överföra författarens exakta formulering eller specifika språk till läsaren.

Tänk på att en **citering inte bör stå för sig själv i en ensam mening**, speciellt om du sammanfattar en vetenskaplig, en icke-skönlitterär text, en artikel, etc.

En annan viktig regel är att endast använda citering **om du har källans erkännande i ditt arbete**. Europeiska copyrightregler **tillåter dig endast att citera korta fragment ur en bok** eller ur en text som inte gäller under copyrightlagar.

Exempel: Citera klassiska författare

Nedan finns ett exempel på citering från klassiska författare som skrev om moralen i Aisopos fabel "Nordanvinden och solen".

Fabeln "Nordanvinden och solen"

"Nordanvinden och solen tvistade en gång om vem av dom som var starkast. Just då kom en vandrare vägen fram insvept i en varm kappa. Dom kom då överens om att den som först kunde få vandraren att ta av sej kappan, han skulle anses vara starkare än den andra."

"Då blåste nordanvinden så hårt han nånsin kunde, men ju hårdare han blåste desto tätare svepte vandraren kappan om sej, och till slut gav nordanvinden upp försöket. Då lät solen sina strålar skina helt varmt och genast tog vandraren av sej kappan."

Fabelns moral

Medan moderna författare anser att fabelns moral kunde vara: "**Man kommer ofta längre med vänlighet än med styrka**", har den gamle författaren Avianus en mer politisk slutsats för den här fabeln: "**Den som börjar med hot kan inte vinna**".

Den klassiska franske författaren La Fontaine avslutar i sin dikt som återberättar fabeln: "**Mildhet når ofta längre än styrka**" medan den engelske författaren Walter Crane tolkar fabeln så här: "**Sann styrka är inte storm**".



4.2.3 Praktiska exempel – Hur man använder metoder och verktyg

HUR man tar reda på huvudämne och –idéer

Längre texter kan ha med fler än ett ämne och huvudidé. I det fallet är det möjligt att skriva ämnena och huvudidéerna i fetstil, eller som huvudtitlar.

Om texten du ska sammanfatta har en innehållsförteckning kan titlarna i denna ge dig viktiga ledtrådar när det gäller att upptäcka ämnena och huvudidéerna i texten.

Exempel: Upptäcka ämnena och huvudidéerna i en text

Innehållsförteckningen i Wikipedias artikel om lejon ger dig ledtrådar till ämnen och teman som tas upp i den här artikeln. Se länken:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Lion>

Innehållsförteckning - Lejon

- 1. Lejonets systematik och evolution**
- 2. Lejonets utseende**
- 3. Lejonets beteende**
- 4. Utbredning och habitat**
- 5. Status och hot**
- 6. Kulturhistoria**

Exemplet ovan visar dig de **informationskategorier** du bör leta efter i varje förklarande text om kattdjur eller andra djur: utseende, habitat, beteende, bestånd i vildmarken, status etc.

Exempel: Skumma igenom en text för att upptäcka kategorier

Läs någon artikel (från internet eller ur en bok) som beskriver lejonet som ett stort kattdjur. Se till exempel Wikipedias presentation om leoparden:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Leopard>

eller National Geographics sida:

<http://kids.nationalgeographic.com/animals/lion/#lion-male-roar.jpg>

Om du skummar (läser diagonalt) dessa informativa texter om kattdjur kan du enkelt **upptäcka samma huvudteman**: utseende, underarter, beteende, habitat och status.

Läs nästa exempel, om hur man sammanfattar en text som beskriver en naturlig miljö. Den första tabellen presenterar texten. I andra tabellen har texten framhävda element, för att visa hur betonade ord och meningar kan göra sammanfattningsprocessen enklare.



Exempel: Hitta tema och huvudidé(er) i en text

Wikipediatexten på 131 ord finns på: <https://en.wikipedia.org/wiki/Savanna>

En savann är ett grässlättsområde som karaktäriseras av träd som står så pass glest så att grenverket inte bildar ett tak. Det öppna grenverket tillåter nog med ljus som når marken för att ett ostört lager som består av gräs ska kunna leva. Savanner har öppet grenverk trots att där växer många träd.

Man tror ofta att savanner har utspridda träd som står långt ifrån varandra. Dock är trädtheten högre på många savanner och träden står mer regelbundet än i skogar. Den sydamerikanska savannen har trädthet liknande eller högre än den som finns i sydamerikanska tropiska skogar. Likaså har de guineanska och östaustraliensiska savannerna en trädthet som kan jämföras med skogarna i regionen. Savanner ligger ofta i en övergångszon mellan skog och öken. Savanner täcker ca 20 % av jordens landyta.

Texten med framhävda element

En savann är ett grässlättsområde som karaktäriseras av träd som står så pass glest så att grenverket inte bildar ett tak. Det öppna grenverket tillåter nog med ljus som når marken för att ett ostört lager som består av gräs ska kunna leva. Savanner har öppet grenverk trots att där växer många träd. Man tror ofta att savanner har utspridda träd. Dock är trädtheten högre på många savanner, och träden står mer regelbundet än i skogar. Den sydamerikanska savannen har trädthet liknande eller högre än den som finns i sydamerikanska tropiska skogar. Likaså har de guineanska och östaustraliensiska savannerna en trädthet som kan jämföras med skogarna i regionen. Savanner ligger ofta i en övergångszon mellan skog och öken. Savanner täcker ca 20 % av jordens landyta.

Ämne, huvud- och stöttande idéer

Huvudämnet är: savann

Huvudidéerna i texten är:

1. En savann är ett grässlättsområde.
2. Savanner har öppet grenverk trots att där växer många träd.
3. Savanner ligger i en övergångszon mellan skog och öken eller grässlätt.

Stöttande idéer i texten:

Savanner har en trädthet som kan jämföras med skogarna i regionen. (stöttar idé nr 2)

Sammanfattning av texten (35 ord)

Savanner är grässlättsområden. De har öppet grenverk med en trädthet som kan jämföras med skogen i regionen. Savanner ligger ofta i en övergång mellan skog och öken, och täcker ca 20 % av jordens landyta.



Exempel: Markera en elektronisk text mot bakgrund av sammanfattning

Sammanfattningen i tabellen nedan har genomförts efter att ha framhåvt ämnet (lila), de viktigaste idéerna (gula) och de stöttande detaljerna (blå) i originaltexten. Kommentaren i rött visar vad som är väldigt viktigt i den här texten: huvudidén.

Text att sammanfatta (190 ord)

Lejonet är det mest sociala av alla vilda kattdjur, och de flesta lever solitärt i naturen. Lejonet är ett köttätande rovdjur med två typer av social organisation.

Vissa lejon är bofasta och bor i grupper med besläktade lejonhonor, deras partners och avkomma. En sådan grupp kallas flock. Honorna formar den stabila sociala enheten i en flock och tolererar inte honor från utsidan. Fastän man har sett väldigt stora flockar, upp till 30 individer, består den genomsnittliga flocken av fem till sex honor, deras ungar av båda könen och en eller två hanar. Hanarna i en flock tenderar att för det mesta patrullera sitt revir medan lejonhonorna sköter flockens jakt.

Det andra organiserade beteendet är så kallade nomader, som strövar långt och rör sig sporadiskt, antingen ensamma eller i par. Det område en flock besitter kallas flockområde, medan det för ett nomadlejon kallas strövområde. Notera att ett lejon kan byta livsstil, nomader kan bli bofasta och tvärtom.

Hanar lever i regel åtminstone en del av sina liv som nomader, och vissa kan aldrig gå med i en annan flock.

Min kommentar: Lejonets sociala beteende – båda typerna av social organisation bör nämnas.

Sammanfattning (80 ord)

Lejon uppvisar den mest uttalade socialiteten av alla kattdjur.

Lejon kan vara bofasta i en flock - en social grupp som består av en eller två hanar, flera honor och deras avkomma. Lejonhonor formar den stabila enheten bland de bofasta i en flock.

Ett annat socialt beteende refererar till nomader – lejon som i par eller ensamma rör sig i ett stort territorium.

Ett lejon kan byta "social" status: det kan bli bofast i en flock efter att ha varit nomad.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Lion>



Exempel: Använd frågor för att identifiera huvudämnena i ett material

Betrakta den välkända tecknade filmen "**Lejonkungen**". Du kan enkelt ta fram en sammanfattning för den här filmen om du tar reda på svaren för flera vägledande frågor (se vänsterkolumnen) i tabellen nedan.

Vägledande frågor för att sammanfatta filmen "Lejonkungen"

Vem producerade filmen och när?

Filmen producerades år 1994 av Walt Disney Studios.

Vilken typ av film är det?

Det är en tecknad musikalisk äventyrsfilm.

Vem spelar huvudkaraktären?

Huvudkaraktären Simbas röst spelas av flera amerikanska skådespelare och artister.

Vilken historia berättar filmen?

En lejonprins vid namn Simba föds i Afrika. Hans farbror Scar vill bli kung och konspirerar med hyenorna att döda Simba och hans far. Lejonkungen dödas och Scar får Simba att tro att det är Simbas fel. Simba flyr kungadömet i skam och bosätter sig i öknen. Efter år av exil återvänder Simba hem för att störta troninkräftaren och bli lejonkungen.

Vilka är likheterna med andra kända skönlitterära eller litterära verk?

Lejonkungen är en original-Disneyberättelse inspirerad av de bibliska historierna om Josef och Moses och av Shakespeares pjäs Hamlet.

Sammanfattning av filmen "Lejonkungen" med 128 ord

Filmen "Lejonkungen", en tecknad musikalisk äventyrsfilm producerades 1994 av Disney Studios.

Flera välkända amerikanska artister och sångare spelade röster i Lejonkungen.

Filmen berättar om Simba, en lejonprins som föds i Afrika. Men Simbas farbror Scar vill bli kung och konspirerar med hyenorna för att döda Simbas far. Kungen dör och Scar får Simba att tro att det är Simbas fel. Simba flyr lejonkungadömet i skam. Efter år av exil i öknen återvänder han hem för att störta troninkräftaren och bli lejonkungen.

Lejonkungens originalscenario var inspirerat av två bibliska historier om Josef och Moses och av Shakespeares pjäs Hamlet.

"Lejonet Simba söker sin identitet. Hans begär för att vara andra till lags och böjelse för att testa gränser leder honom in i problem."
- Anonym kommentar på internet -

Filmens trailer

<https://www.youtube.com/watch?v=4sj1MT05IAA>



HUR du använder konstruktioner i sammanfattningen

Du kan använda "påminnelsefraser" eller konstruktioner så att läsaren eller lyssnaren minns din roll: du är "sammanfattaren" och inte författaren till det material som presenteras.

Exempel: Konstruktioner som betonar din roll som "sammanfattare"

Konstruktioner som är lämpliga att använda när du sammanfattar en artikel eller skönlitterärt verk är blå medan huvudidéerna är gula.

Texten som ska sammanfattas (185 ord)

För de flesta är skrivandet en väldigt svår uppgift om de försöker ge sig i kast med nya idéer och sätt att se dem på på deras eget språk. Att sitta ner och skriva kan vara en plågsam upplevelse och det blir nödvändigtvis inte lättare med tiden eller ju mer erfarenhet man får. Av den anledningen bör du reflektera över och analysera dina egna reaktioner på skrivuppgiften.

Det vill säga att uppgiften kommer att bli mer lätthanterlig om du lär dig att hantera dina egna särskilda sätt att undvika eller skjuta upp stunden när du börjar skriva...

Om vi kunde våga oss på en generalisering är det detta.

En ingrediens som många författare finner nödvändig är någon slags rutin, regelbundna skrivtider ensam.

Även om ingenting händer kan det vara en bra idé att sitta klart en anvisad tid framför surfplattan eller skärmen snarare än att rusa iväg på internet, till biblioteket eller dina vänner för att leta inspiration. De flesta böcker om studiefärdigheter rekommenderar att man skapar något slags schema för arbetet och till och med de mest godtyckliga regler kan fylla ett användbart syfte.

Gordon Taylor - A Student's Writing Guide
(Cambridge Press - 2009)

Sammanfattningen (72 ord)

Författaren till den här texten betonar att det är svårt med skrivuppgifter och detta visar sig i människors tendenser att förhålla dem.

Enligt författarens åsikt är det första steget att hantera förhållning av skrivande att reflektera över egna reaktioner.

Att sitta ensam och skriva, hålla sig borta från skärm, bibliotek eller internet, tillsammans med en daglig rutin för studier och arbete är, enligt honom, användbart för att övervinna tendenser att undvika skrivande.



4.2.4 Sammanfatta SKÖNLITTERÄRA verk – Hur funkar det?

SKRIVMETODER i skönlitterära och icke-skönlitterära verk

Skrivmetoderna refererar till de metoder på vilka en författare utvecklar sitt skrivna verk eller sättet denne överför informationen till läsaren.

De vanligast använda skrivsätten motsvarar de klassiska **retoriska metoderna** eller **"diskursmetoderna"**.

Diskursmetoderna beskriver kategorier, normer och syften med **språkbaserad kommunikation**, talad och skriven. De är följande:

1. **berättande**
2. **beskrivande**
3. **förklarande**, och
4. **argumenterande**.

De nämnda skrivmetoderna **används i både skönlitterära och icke-skönlitterära verk**. De betonades också i kapitel **3.2.1 Typer av TEXTER** där en allmän klassificering gjordes av skrivna texter, baserad på kriterierna för syfte och betydelse.

Syftet med en berättande metod är att berätta en historia. Berättelser innehåller typiska element genom vilka författaren presenterar berättelsen: allmänt perspektiv (personligt eller opersonligt), "rösten" (som "berättar" historien), tidsperspektiv (nutid, dåtid, framtid, etc). Alla berättelser omfattar en personlig karaktär eller icke-personlig röst, **berättaren**, som författaren använder för att överföra berättelsen till läsaren.

En berättelse kan identifieras med hjälp av karaktärernas närvaro, händelsesekvenser som är kausalt eller kronologiskt sammankopplade.

Beskrivning är en skrivmetod som består av en presentation (i ord) av objekt, fenomen, situationer, karaktärer, etc. Beskrivningen är det typiska sättet att kommunicera **sekundära idéer**, genom att fokusera på alla sorters detaljer, oftast sensoriella: färg, struktur, storlek, material, lukt, relativ position, etc.

Beskrivningen kan identifieras med hjälp av de frekvent använda substantiven och adjektiven och den relativt låga frekvensen av händelseverb.

Förklaringen sänder oftast ut information. Förklaringens syfte är att förklara och analysera, idéer, fakta, händelser, situationer. Därför är förklaringen ofta använd i början av en berättelse för att ge läsaren bakgrundsinformation.

Förklaringen används också i **övergångar**, för att läsaren ska förstå nya scener eller kontexter i det skriftliga verket.



Argumenterande text är en skrivmetod där författaren försöker att bevisa en idé, teoris, eller åsikts validitet. Argumentationen kallas också **övertygande metod** på grund av dess syfte: författaren försöker att förändra läsarens övertygelse.

Som nämndes tidigare i 3.1.2 Typer av TEXTER använder sig få skriftliga verk av bara en diskursmetod. I ett berättande stycke kan man hitta förklarande eller beskrivande fragment. Andra vanligt använda skrivmetoder är dialoger och monologer.

Dialogen är berättarmetoden som består av en återgivning av en konversation mellan två eller flera karaktärer. Dialoger ger berättelsen dynamik, skapar en uppfattning av autencitet och indirekt agerar de sätt att beskriva.

Dialogen kan identifieras med hjälp av användningen av vissa verb, som: säga, konstatera, fråga, be om, etc., följt av karaktärernas återgivna ord.

Monologen är berättarmetoden som består av en återgivning av en karaktärs inre tankar eller känslor. Monologen kan identifieras med hjälp av en karaktärs oavbrutna tal och frånvaron av verbala svar.

ÄMNE och DRAMATISK STRUKTUR

Om du vill sammanfatta ett skönlitterärt verk, se då till att du inte blandar ihop verkets **tema** med dess ämne. **Ämnet** är det som står som grund för ett litterärt verk medan **temat är en åsikt som uttrycks om ämnet**.

Till exempel kan en författare välja **ämnet krig** för sin berättelse och temat för berättelsen kan vara författarens personliga åsikt att krig är mänsklighetens förbannelse. **Ett litterärt verks ämne** är händelsernas helhet, som utvecklas i tid och rum och som speglas i det litterära verket.

Ämnet organiseras ofta som en sekvens av "stunder" eller "punkter" som definierar en litterär texts **dramatiska struktur**:

1. **förklaring** – den del i berättelsen som definierar bakgrunden
2. **handling (intrig)** – punkten som skapar konflikt och som startar en sekvens av kausalt sammankopplade händelser
3. **händelseutveckling** – sekvensen av händelser som startas av handlingen
4. **klimax** – den stund eller punkt som är mest dramatiskt intensiv, vanligtvis en vändpunkt i händelseutvecklingen
5. **upplösning** – den punkt som speglar konfliktens uppgörelse.

Vissa moderna litterära verk följer inte den ovan listade dramatiska strukturen exakt: stunderna kan inte begränsas tydligt eller så presenteras de inte i den här ordningen.



Följande ledtrådar kan hjälpa dig att identifiera en texts dramatiska struktur.

Förklaringen innehåller vanligtvis händelsens tids- och rumindikatorer. Det är en stund utan dramatisk intensitet, som ofta innehåller beskrivande element.

Handlingen (intrigen) är ett spänt ögonblick, vanligtvis kort, som triggar konflikten.

Händelseutvecklingen är den längsta delen av verket och den beskriver den verkliga händelsesekvensen och vändningar i handlingen, mer eller mindre emotionellt spända.

Klimax är stunden för konfliktens maximala intensitet, när det ser ut som att det inte kommer att finnas någon lösning för krisen; handlingen är ofta kort ur ett tidsperspektiv.

Upplösningen speglar det nya jämviktsläget som uppstår efter att konflikten är avslutad.

Exempel: Ett litterärt verks dramatiska struktur

En välkänd saga där den dramatiska strukturen framhävs med färger.

Sagan om de tre små grisarna

Förklaring

Det var en gång tre små grisar. En gris byggde ett hus av halm medan den andra grisen byggde sitt hus av pinnar. De byggde sina hus väldigt snabbt och sedan sjöng de och dansade hela dagen för att de var lata. Den tredje lille grisen arbetade hårt hela dagen och byggde sitt hus av tegel.

Handling

En stor stygg varg såg de två små grisarna dansa och sjunga, och tänkte: "Vilka saftiga möra måltider de skulle bli!". Han jagade de två grisarna och de sprang och gömde sig i sina hus.

Händelseutveckling

Den stora stygga vargen gick fram till det första huset och pustade och frustade och blåste ner huset på någon minut. Den skrämda lille grisen sprang till den andra grisens hus, som var gjort av pinnar. Den stora stygga vargen kom nu fram till det huset och pustade och frustade och blåste ner huset på nolltid. Nu var de två små grisarna livrädda och sprang till den tredje grisens hus, som var gjort av tegel.

Klimax

Den stora stygga vargen försökte att pusta och frusta och blåsa ner huset men han kunde inte. Han försökte i flera timmar men huset var väldigt stadigt och de små grisarna var säkra där inne. Han försökte att ta sig in via skorstenen men den tredje lille grisen kokade en stor gryta med vatten och satte den under skorstenen. Vargen ramlade ner i den och dog.

Upplösning

De två små grisarna skämdes för att de hade varit så lata. De byggde också sina hus av tegel och levde lyckliga i alla sina dar.



KARAKTÄRER i ett litterärt verk

En litterär karaktär har en fiktiv identitet som skiljer sig från en verklig person, även om den har en "förebild" i den riktiga världen. Litterära karaktärer klassificeras som:

- **huvudkaraktärer (protagonister), sekundära, tillfälliga** (betydelsegrad)
- **individuell, kollektiv** (individualiseringsgrad)
- **statiska** (som inte förändras) **eller rundade** (komplexa, nyanserade) karaktärer.

Författare använder olika **tekniker för att avbilda karaktärer** i sina litterära verk:

- **direkt:** med hjälp av berättarrösten, andra karaktärers röster eller självkaraktärisering
- **indirekt:** med hjälp av karaktärernas handlande, attityder eller språk.

Relation med andra karaktärer, miljön där de bor eller kläder är andra indirekta tekniker för att beskriva en karaktär i litterära verk.

Om du vill extrahera en litterär karaktärs beskrivning för din sammanfattning rekommenderas du att gå igenom flera steg:

Läs texten noggrant

Fastställ karaktärens status med hänsyn till:

- graden av deltagande i händelsen (protagonist, sekundär, tillfällig)
- individualiseringsgraden (individuell, kollektiv)
- graden av typiskhet för ett särskilt mänskligt beteende eller egenskap.

Definiera karaktärens huvudegenskaper och illustrera dem sedan med hjälp av citat eller genom att indikera betydelsefulla händelser eller situationer.

Välj ut betydelsefulla stycken för att illustrera karaktärens fysiska eller psykologiska egenskaper samt de tekniker för karaktärisering som används

Illustrera med hjälp av exempel de tekniker för karaktärisering som identifieras

Presentera relationen mellan den karaktären och andra karaktärer.

Slutligen, nämn de litterära sätten och metoderna för karaktärisering som skapar karaktärens framställning.

BERÄTTAREN i ett litterärt verk

Berättaren är "en röst" i texten och **ska inte förväxlas med författaren**.

Berättaren är en mänsklig historieberättare och kan vara:

- **subjektiv** – känslomässigt engagerad i berättelsen
- **objektiv** – känslomässigt oengagerad, avskild
- **allvetande**, vet hur och vad karaktärerna tänker, varför de agerar som de gör
- **berättande karaktär**, en karaktär som deltar i sin egen berättelse
- **"rösten"**, en historieberättare som inte kan identifieras med en specifik karaktär.



För att identifiera berättarens status, titta på verbets och substantivets person. Om berättaren använder första person, är denne även en karaktär i berättelsen. Om berättaren använder tredje person är denne inte en karaktär utan en opersonlig röst.

Några särskilda **ledtrådar kan visa dig känslomässigt engagemang** hos berättaren: användningen av första person singular tillsammans med kommentarer och verb i imperativ samt uttrycklig interpunktion visar att berättaren är subjektiv.

Indikatorer för TID och RUM

Indikatorer för tid är ledtrådar som definierar de temporala händelsesekvenserna i en text. För att kunna identifiera tidsindikatorerna bör man leta efter tidsadverb, substantiv som betecknar särskilda stunder på dagen eller veckan, samt månader, årstider, år, historiska milstolpar, siffror som indikerar tid på dagen, etc.

Indikatorer för rum specificerar eller föreslår den spatiala kontexten där händelserna äger rum. Rumsindikatorerna är ofta kodade i ord som indikerar **platsen för händelsen**: rumsadverb, substantiv, geografiska referenser eller sevärdheter.

Rum kan vara:

- **utomhus**: i naturen, i skogen, en sjö, en park etc
- **inomhus**: ett rum, en byggnad, ett hem
- **verklig**: en by, en stad, ett land etc
- **fantasibaserad**: älvornas land, landet bortom
- **på jorden**: trädgården, gatan, eller
- **i rymden**: himlen, månen, galaxen.

Indikatorerna för tid och rum hjälper dig att bättre förstå händelserna och fakta i alla typer av skrifter, skönlitterär eller icke-skönlitterär. Om de är viktiga element för ämnet och idéerna i den text du vill sammanfatta måste du specificera informationen om tid och rum i din sammanfattning.



EXEMPEL på en sammanfattning – handlingen och protagonisten i en pjäs

Den beskrivande sammanfattningen av ett av mänsklighetens absoluta mästerverk:

Kung Lear av William Shakespeare

Sammanfattningen nedan genomfördes efter Wikipedias underbara presentation.

No fear Shakespeare!

En sammanfattning av William Shakespeares pjäs "Kung Lear"

Pjäsen. Kung Lear är en tragedi av William Shakespeare, det är ett av hans största verk. Pjäsen avbildar "de tragiska konsekvenserna och den gradvisa nedgången i galenskap för huvudkaraktären, efter att han gett sitt kungadöme till sina två äldsta döttrar, eftersom de smickrade honom". Tragedin är ett mästerverk sett till att utforska observationer för mänskligt lidande och blodsband.

Handlingen. Lear, kungen av Storbritannien, bestämmer sig för att dela upp sitt kungadöme mellan sina tre döttrar. Den största biten av kungadömet kommer att ges till den dotter som bäst uttrycker sin kärlek till honom. Goneril och Regan, de äldre döttrarna, ger ifrån sig smickrande ord. Bara Cordelia, Lears yngsta favoritdotter, ger honom ett enkelt och ärligt tal. Kung Lear blir gäckad av hennes svar och förvisar Cordelia.

De äldsta döttrarna ärver Storbritannien, Lears kungadöme. Men Lear märker snabbt att han fattat ett hemskt beslut: Goneril och Regan förödmjukar och behandlar honom illa och konspirerar att döda honom. Sviken av sina döttrar flyr Lear deras hem, åtföljd endast av sin gycklare Narr och två lojala adelsmän. Den adelsman som varnade Lear för hans döttrars komplott straffas brutalt med blindhet.

Lear sjunker långsamt ner i total galenskap.

Gift med den franske kungen kommer Cordelia med en armé för att hjälpa sin far.

Fransmännen besegras och Lear, Cordelia, Goneril och Regan dör. Lears lojala adelsmän tar hand om kungadömet, under en stor skugga av sorg.

Protagonisten. Kung Lear, centralkaraktären i tragedin, är en av Shakespeares mest komplexa karaktärer. Han avslöjas vara naiv och vänlig, passionerad och grym, obehaglig och sympatisk. Hans absurda iver över att tro på tomt smicker leder till hans och många andras död.

Men Lear är en karaktär vars straff långt överskrider hans dåraktiga misstag.

Under pjäsens gång ser publiken hur Lear lär från sina misstag och blir en bättre människa, och ödmjuk individ som bryr sig.

Kung Lear-sammanfattning på Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=g17ziHN59tg>

Och

pjäsen:

<https://www.youtube.com/watch?v=1JylxvHvdtA>



4.2.5 KOM IHÅG – Skriva en sammanfattning

Titta efter om du har gått igenom alla nödvändiga steg för att kunna skriva en bra sammanfattning.

Tabellen nedan visar de aktiviteter du behöver genomföra:

<i>Läsa, förstå, fokusera</i>
Läs texten – Läs och förstå texten noggrant och ställ dig själv frågor om texten
Använd tidigare kunskap – Använd vad du redan vet för att kunna identifiera textens huvudidéer
Skapa kopplingar – Mellan idéer i texten, mellan texten och världen, och mellan texten och andra texter
Fokusera - Fokusera på huvudidéer om texten är förklarande eller berättelseelement om texten är berättande
<i>Analysera, Identifiera idéer, Välj</i>
Analysera texten – Kombinera personlig kunskap med ledtrådar ur texten, ta reda på de viktigaste och intressantaste punkterna
Identifiera – Gör en bedömning för texten för att identifiera dess huvudidéer
Konstatera ämnesmeningarna – och fastställ författarens syften och slutsatser
Välj idéer – Kombinera och tillämpa de ovanstående strategierna för att välja ut textens huvudidéer
<i>Omstrukturera och anteckna</i>
Förenkla texten – Betona huvudidén och ta bort överflödiga, detaljerad eller underordnad information
Ändra strukturen – Förändra strukturen på texten med mål att uttrycka tankar på ditt eget sätt
Anteckna textens huvudidéer – i kompletta meningar, fastställ kopplingar mellan meningarna
<i>Organisera, skriv, revidera</i>
Kombinera och organisera dina anteckningar i kontinuerligt skrivande
Revidera sammanfattningen: se till att du behållit originalbetydelsen, att ditt språk är korrekt och din återgivning är tydlig
Anteckna författarens slutsatser och organisera och omformulera dina anteckningar
Revidera sammanfattningen – se till att du behåller originalbetydelsen, att ditt språk är korrekt och din återgivning är tydlig.



Kom ihåg att författande av en sammanfattning erfordrar:

Kunskap om texten, vilket erhålls med hjälp av repeterande läsning

Att identifiera och formulera huvudidéerna med hjälp av korta meningar

Att omformulera huvudidéerna till längre meningar

Att lägga till utvalda viktiga detaljer från de sekundära idéerna

Att tydligt specificera de aktörer som är involverade i den beskrivna händelsen

Att korrekt följa den temporala sekvensen av de händelser som omnämns

Att använda presens och preteritum

Att ta bort beskrivande avsnitt

Att undvika repetition samt användning av arkaiska och regionalistiska uttryck

Att använda andra person i berättandet

Att växla från direkt till indirekt tal utan att infoga dialog

Att använda objektiva berättande, utan att använda personliga kommentarer

Att använda övergångsord för ökat flyt i berättandet: sedan, senare, samtidigt, därför, likväl, etc.

Att noggrant följa reglerna för grammatik, ortografi och interpunktion

Att vara uppmärksam på sista sidans layout.



4.3 Öva på att sammanfatta

Övning 1 – Sammanfattning av en biografisk text

Läs noggrant följande text, som är indelad i fragment. Försök sedan att hitta huvudämnet och huvudidéerna genom att besvara frågorna efter texten.

https://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Gutenberg

Johannes Gutenberg föddes i den tyska staden Mainz. Han var den yngste sonen av en överklassköpman och hans andra fru, som var dotter till en butiksägare.

Man antar att Gutenberg växte upp bekant med guldsmedshandeln.

Men historiker medger att: "Det mesta av Gutenbergs tidiga liv är ett mysterium."

Man tror att familjen Gutenberg 1411 migrerade till Strasbourg av politiska anledningar. Gutenberg förmodas ha studerat på Erfurts universitet.

Runt 1439 var Gutenberg inblandad i ett missöde: att tillverka polerade metallspeglar att sälja till pilgrimer i den tyska staden Aachen. På grund av otur förlorade Gutenberg alla pengar han spenderat på att tillverka speglarna.

När investerarna började undra har det sagts att Gutenberg lovade att dela med sig av en "hemlighet". Man har spekulerat i att denna hemlighet kan ha varit idén att trycka med en rörlig typsats. Legenden säger att idén "slog ner som en blixn".

Det var i Strasbourg år 1440 som Gutenberg sades ha fulländat och avslöjat sin uppfinningshemlighet. Tillbaka i Mainz år 1448 satte Gutenberg upp en tryckeriverkstad där han använde sin nya tryckningsmetod.

År 1455 var Gutenberg klar med sitt stora projekt, den tryckta Bibeln.

Men år 1456, på grund av skulderna han dragit på sig för Bibelprojektet, förklarades Gutenberg bankrutt och förlorade sin tryckeriverkstad. Dock behöll han en liten tryckerihörna där han fortsatte att trycka Bibeln och andra verk.

År 1465 erkändes Gutenbergs prestationer och han fick titeln "hovman", en titel som även omfattade ett stipendium.

Gutenberg dog 1468 i Mainz och hans insatser var i stort sett okända.

Gutenberg var den första europén som använde tryckpressen och den rörliga typsatsen.

Hans verkligt epokgörande uppfinning var det praktiska system som möjliggjorde massproduktion av tryckta böcker. Fastän Gutenberg inte hade så gott om pengar i sitt liv så spred sig tryckeritekniken snabbt och nyheter och böcker började att förflyttas i Europa. I det sena medeltida Europa introducerade den rörliga typsatsens ankomst masskommunikationens era i Europa, och underlättade vetenskaplig publicering vilket var en stor katalysator för den senare vetenskapliga revolutionen.

Gutenberg ansågs vara en av de största personligheterna i mänsklig historia och han förklarades vara den inflytelserikaste personen i det andra millenniet, och hans uppfinning den viktigaste i det här millenniet.



Välj ditt svar för följande frågor.

1. Vilket uttrycker bäst den här textens huvudidé?

- a) Att beskriva hur affärslivet var i Renässanseuropa
- b) Att övertala unga att läsa mer tryckta böcker
- c) Att visa spridningen av tryckeriteknik i Europa
- d) Att ge biografisk information om Johannes Gutenberg

2. Vilket av följande uttrycker rätt händelseordning?

- a) Gutenberg investerade i speglar, studerade i Erfurt och blev sedan guldsmed.
- b) Gutenberg skapade tryckpressen, tryckte Bibeln, uppfann metallspegeln.
- c) Gutenberg gick på universitetet, avslöjade sin press och investerade i speglar.
- d) Gutenberg uppfann tryckpressen, tryckte Bibeln och förlorade sedan sin verkstad.

3. Vilken av följande är den stora Gutenberg-uppfinningen?

- a) De metallpolerade speglarna åt pilgrimerna
- b) Tryckpressen med rörlig typsats
- c) Det integrerade systemet för massproduktion av tryckta böcker
- d) Ett skriftspråk för den vetenskapliga revolutionen

4. Vilket av följande har mest stöd av bevis ur texten?

- a) Gutenbergs uppfinning var en stor succé under hans livstid.
- b) Gutenbergs uppfinning spred sig över hela Europa efter hans död.
- c) Gutenbergs uppfinning gjorde honom rik men spred sig inte särskilt fort.
- d) Gutenbergs uppfinning gjorde honom förmögen med tiden.

5. Varför var de flesta analfabeter under Gutenbergs tid?

- a) Unga tyckte inte om att lära sig läsa.
- b) Det offentliga skolsystemet fanns inte överallt ännu.
- c) Skriften hade ännu inte uppfunnits.
- d) Att läsa och skriva var olagligt för gemene man.

6. Vilken av följande titlar uttrycker bäst den här textens huvudidé?

- a) Förvandla dina goda idéer till pengar
- b) Hur man tjänar pengar genom att trycka böcker
- c) Liv och affärer i det medeltida Tyskland
- d) Gutenberg: En man som förändrade världen

7. Efter att du besvarat ovanstående frågor, skriv med egna ord en kort sammanfattning för varje fragment i tabellen på nästa sida:



Johannes Gutenberg föddes i den tyska staden Mainz. Han var den yngste sonen av en överklassköpman och hans andra fru, som var dotter till en butiksägare. Man antar att Gutenberg växte upp bekant med guldsmidshandeln. Men historiker medger att: "Det mesta av Gutenbergs tidiga liv är ett mysterium." Man antar att familjen Gutenberg 1411 migrerade till Strasbourg av politiska anledningar. Gutenberg förmodas ha studerat på Erfurts universitet.	
Runt 1439 var Gutenberg inblandad i ett misöde: att tillverka polerade metallspeglar att sälja till pilgrimer i den tyska staden Aachen. På grund av otur förlorade Gutenberg alla pengar han spenderat på att tillverka speglarna. När investerarna började undra har det sagts att Gutenberg lovade att dela med sig av en "hemlighet". Man har spekulerat i att denna hemlighet kan ha varit idén att trycka med en rörlig typsats. Legenden säger att idén "slog ner som en blixn".	
Det var i Strasbourg år 1440 som Gutenberg sades ha fulländat och avslöjat sin uppfinningshemlighet. Tillbaka i Mainz år 1448 satte Gutenberg upp en tryckeriverkstad där han använde sin nya tryckningsmetod. År 1455 var Gutenberg klar med sitt stora projekt, den tryckta Bibeln. Men år 1456, på grund av skulderna han dragit på sig för Bibelprojektet, förklarades Gutenberg bankrutt och förlorade sin tryckeriverkstad. Dock behöll han en liten tryckerihörna där han fortsatte att trycka Bibeln och andra verk. År 1465 erkändes Gutenbergs prestationer och han fick titeln "hovman", en titel som även omfattade ett stipendium. Gutenberg dog 1468 i Mainz och hans insatser	



var i stort sett okända.	
Gutenberg var den första europén som använde tryckpressen och den rörliga typsatsen. Hans verkligt epokgörande uppfinning var det praktiska system som möjliggjorde massproduktion av tryckta böcker. Fastän Gutenberg inte hade så gott om pengar i sitt liv så spred sig tryckeritekniken snabbt och nyheter och böcker började att förflyttas i Europa. I det sena medeltida Europa introducerade den rörliga typsatsens ankomst masskommunikationens era i Europa, och underlättade vetenskaplig publicering vilket var en stor katalysator för den senare vetenskapliga revolutionen. Gutenberg ansågs vara en av de största personligheterna i mänsklig historia och han förklarades vara den inflytelserikaste personen i det andra millenniet, och hans uppfinning den viktigaste i det här millenniet.	

Försök att besvara följande frågor. Använd information ur texten för att ge stöd till dina svar.

8. Lyckades Gutenberg väl i sitt liv och arbete?

--

9. Varför var Gutenbergs uppfinning viktig?

--

10. Vilken uppfinning från den moderna tiden tycker du är viktigast?

--



Övning 2 – Sammanfattning av en beskrivande text

Läs **noggrant följande text**, som är indelad i fragment. Försök sedan att hitta huvudämnet och huvudidéerna genom att se på **de färgade kategorierna** i texten. Kom ihåg att: din sammanfattning bör inte vara längre än en tredjedel av originalet.

Puman

Pumans geografiska utbredning:

Puman, också känd som **berg slejon eller panter**, är ett stort kattdjur som hör hemma i Amerika. Det är en anpassningsbar och generalistisk art som finns i de flesta amerikanska naturliga miljöer.

Pumans egenskaper och beteende:

Hemlighetsfull och i hög grad solitär av naturen anses puman vara både nattdjur och skymningsdjur, även om man kan se den även på dagen.

Pumans jaktvanor:

Puman är ett bakhållsrovdjur och tar många olika byten. De viktigaste födokällorna är huvudsakligen hjort, men även boskap. Den jagar även arter så små som insekter och gnagare.

Pumans hemvist:

Puman föredrar platser med tjock undervegetation och steniga områden så att den kan smyga, men de kan även leva på öppna platser. Puman är ett territoriedjur och överlever med låg beståndstäthet. Det individuella territoriets storlek beror på terrängen och mängden byten.

Puman och människan:

Puman är tillbakadragen och undviker människor. Dödliga attacker på människor är ovanliga, men har ökat i Nordamerika på senare tid eftersom människor gått in i pumans territorium.

Bevarandestatus:

En produktiv jakt följt av europeisk kolonisering av Amerika samt den pågående mänskliga utvecklingen av pumans hemvist har orsakat att beståndet sjunkit dramatiskt. I synnerhet utrotades puman i början på 1900-talet i östra Nordamerika, förutom en isolerad delpopulation i Florida.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Cougar>

Puman - sammanfattning



Övning 3 – Citera i en sammanfattning

1. Läs noggrant texten nedan. Det är Aisopos fabel Lejonet och musen.
 2. Försök att sammanfatta fabeln med två meningar.
- Citera några varianter av sensmoralen som andra författare har återgivit.

Lejonet och musen av Aisopos

En dag låg ett **lejon** och sov då en liten **mus** började springa upp och ner på honom. Lejonet vaknade och lade sin stora tass över den och öppnade sin stora käft för att äta den.

- "Förlåt mig, Ers majestät," pep den lilla musen. "Förlåt mig för den här gången, jag ska aldrig glömma det. Kanske kan jag göra dig en tjänst någon gång?"

Lejonet fann detta erbjudande från en mus så komiskt att han lyfte tassens och lät den gå. En tid senare fastnade lejonet i en fälla, och jägarna som önskade föra honom levande till kungen, band honom vid ett träd medan de hämtade en vagn att dra honom på. Just då kom musen kilande och då den såg lejonets svåra belägenhet kom den fram till honom och började gnaga loss de rep som bundit fast Djurens konung.

- "Hade jag inte rätt?" sa den lilla musen.

Fabelns sensmoral: Små vänner kan visa sig vara värdefulla vänner.

Lejonet och musen av Aisopos – En sammanfattning

Fabelns citerade sensmoral:

2. Försök att finna din egen version av fabelns sensmoral.



Övning 4 - Citera i en sammanfattning

1. Läs noggrant texten nedan. Det är en välkänd saga för barn där den dramatiska strukturen framhävs i olika färger.
2. Skriv om sagan i en kortare version, inte längre än en tredjedel av originalet och följ idén: **"I svåra stunder kan man lita på att familjen erbjuder tak över huvudet och hjälp."**

Sagan om de tre små grisarna

Det var en gång tre små grisar. En gris byggde ett hus av halm medan den andra grisen byggde sitt hus av pinnar. De byggde sina hus väldigt snabbt och sedan sjöng de och dansade hela dagen för att de var lata. Den tredje lille grisen arbetade hårt hela dagen och byggde sitt hus av tegel.

En stor stygg varg såg de två små grisarna dansa och sjunga, och tänkte: "Vilka saftiga möra måltider de skulle bli!". Han jagade de två grisarna och de sprang och gömde sig i sina hus.

Den stora stygga vargen gick fram till det första huset och pustade och frustade och blåste ner huset på någon minut. Den skrämde lille grisen sprang till den andra grisens hus, som var gjort av pinnar. Den stora stygga vargen kom nu fram till det huset och pustade och frustade och blåste ner huset på nolltid. Nu var de två små grisarna livrädda och sprang till den tredje grisens hus, som var gjort av tegel.

Den stora stygga vargen försökte att pusta och frusta och blåsa ner huset men han kunde inte. Han försökte i flera timmar men huset var väldigt stadigt och de små grisarna var säkra där inne. Han försökte att ta sig in via skorstenen men den tredje lille grisen kokade en stor gryta med vatten och satte den under skorstenen. Vargen ramlade ner i den och dog.

De två små grisarna skämdes för att de hade varit så lata. De byggde också sina hus av tegel och levde lyckliga i alla sina dar.

Den återberättade sagan om de tre små grisarna

3. Försök att återberätta sagan genom att följa idén: **"Längtan efter säkerhet är en lämplig reaktion i en hotande värld"**



Övning 5 – Sammanfattning av en film du tycker om

1. Skriv en sammanfattning av en film du tycker om, genom att använda riktlinjefrågor som i tabellen nedan.
2. Skriv din egen kommentar eller åsikt om filmen du just presenterade.

<u>Riktlinjefrågor för att sammanfatta en film</u>	<u>Sammanfattning</u>
Vem producerade filmen och när?	
Vilken typ av film är det?	
Vem spelar huvudrollen?	
Vilken historia berättar filmen?	
Vilka är likheterna med andra kända fiktiva eller litterära verk?	
Vad är din kommentar eller åsikt om filmen?	



Övning 6 – Beskrivning av ett TV-program

Skriv en kort sammanfattning av texten nedan genom att besvara följande frågor:

1. Vilka typer av realityshower finns det?
2. Vilken kritik finns mot realityshower?
3. Vilken är publiken för den här typen av sändning?
4. Varför gillar unga realityshower?

Reality-TV – Vad är det?

Reality-TV är en TV-genre som handlar om att filma verkligheten, oftast i vardagslivet med en grupp människor som vanligtvis inte är professionella skådespelare. Reality-TV-program för ofta deltagarna in i situationer och miljöer som de annars aldrig skulle hamna i.

Genren har olika standardtroper, t.ex. "**bekännelser**" där deltagarna uttrycker sina tankar. I **tävlingsbaserade reality-shower** finns andra vanliga element så som att en deltagare åker ut varje avsnitt, en domarpanel och konceptet "immunitet".

Reality-TV har fått stor kritik sedan populariteten ökade.

Mycket av kritiken har kretsat runt användningen av ordet "reality".

Kritiker har argumenterat att reality-shower inte korrekt speglar verkligheten, både implicit (deltagarna placeras i konstlade situationer), eller på ett svekfullt sätt (scener iscensätts eller tas om framför kamerorna).

Annan kritik som reality-TV fått är att det avser att förödmjuka eller exploatera deltagarna (särskilt i tävlingsprogram) eller så glorifierar det vulgaritet och materialism.

Ett antal studier har försökt att slå fast varför folk gillar reality-TV.

År 2006 var fyra av de tio populäraste programmen bland tittare under 17 år reality-shower. Studier har visat att unga personer tar efter det beteende som visas i dessa program och de får mycket av sin kunskap, särskilt om konsumentmetoder, via TV.

https://en.wikipedia.org/wiki/Reality_television

Reality-TV-program, varför gillar publiken dem?



Övning 7 – En italiensk skrift om engelsk teater

Läs noga nedanstående stycke. Texten är hämtad ur den bästsäljande romanen "Den fjärde sanningen" av den moderna journalisten och författaren Iain Pears.

https://en.wikipedia.org/wiki/Iain_Pears eller

http://www.goodreads.com/author/show/9833.Iain_Pears

https://en.wikipedia.org/wiki/An_Instance_of_the_Fingerpost

Romanen handlar om ett mord i 1600-talets Oxford, och berättas av fyra olika karaktärer.

En av dem är en ung man från Venedig som på den tiden reste runt i England.

Stycket nedan berättas av den unge italienaren, som upprepar de händelser som ägde rum medan han bodde i Oxford.

"En teaterföreställning i England är, för varje känslig person som har upplevt den italienska och den franska teaterns raffinemang, något av en chock och tjänar som en eftertrycklig påminnelse om hur nyligen dessa öbor lämnade barbarismen efter sig. Det beror inte så mycket på deras beteende, även om den vulgära delen av publiken förde ett ständigt oväsen och, det måste erkännas, somliga av de bättre ställda var långtifrån tysta. Detta förklarades av den vilda entusiasm som skådespelartruppen möttes av. Det hade bara gått några år sedan dylika evenemang återigen blev tillåtna, och glädjen över att få se ett nytt skådespel hade gjort hela staden yr av upphetsning. Det påstods att studenter rent av hade sålt sina läroböcker och filter för att kunna köpa de skandalöst dyra inträdesbiljetterna. Inte heller var föreställningen helt undermålig, även om den var förfärligt rustik, mer lik ett karnevalsuptåg än äkta teater. Men det slags skådespel engelsmännen uppskattar avslöjar vilket grovhugget och våldsamt släkte de i grund och botten är. Pjäsen var skriven av en man som hade bott ganska nära Oxford och som beklagligtvis uppenbarligen varken var berest eller bekant med de stora författarna, enär han saknade såväl tekniskt kunnande som förmåga att skapa en handling och, icke minst, känsla för det passande.

Sålunda kastades de trenne enheter, som Aristoteles lärt oss att betrakta som oundgängliga för att ett drama skall uppvisa ett inre sammanhang, över bord praktiskt taget redan i skådespelets första scen. Pjäsen utspelades alls icke på en och samma plats utan inleddes i ett slott (tror jag) och flyttades sedan till en hed, därpå till ett slagfält eller kanske två, och slutade med att författaren tydligen försökte lokalisera en scen till varenda liten stad i landet. Till råga på detta bröt han även mot tidens enhet – mellan en scen och nästa kunde det förflyta en minut, en timme, en månad eller (såvitt jag förstod) femton år, utan att publiken meddelades detta. Även handlingens enhet saknades, i och med att huvudhandlingen tycktes bortglömd under långa perioder, medan sidoberättelser togs upp, nästan som om författaren hade samlat ihop sidor ur manuskripten till ett halvdussin skådespel,



slängt upp dem i luften och sedan häftat ihop dem i den ordning de hade råkat hamna på marken.

Språket var än värre; en del gick jag miste om eftersom skådespelarna saknade känsla för deklamation och talade som om de befann sig hemma med sina vänner eller på ett värdshus. Visserligen var den äkta skådespelarens maner, då han står orörlig vänd mot publiken och förför denna med den sköna vältalighetens hela makt, knappast på sin plats här, eftersom det icke fanns mycken skönhet att överbringa. I stället bjöd de på ett språk som var hisnande grovt. Speciellt under en scen, där en ung ädling spelar galen och skuttar omkring på en kal hed i regnet, varpå han träffar kungen som också har blivit vansinnig och prytt sig med blommor i håret (tro mig, jag skämta inte), väntade jag mig att damerna skulle tvingas lämna teatern av sina beskyddande äkta män. Men de satt tvärtom kvar och visade alla tecken på att vara roade, och det enda som åstadkom en rysning av olust var närvaron av kvinnor på scenen, något som ingen tidigare skådat.

Slutligen våldet. Gud allena vet hur många som blev dödade; i mina ögon förklarar detta varför engelsmännen har gjort sig kända för sådan brutalitet – ty hur skulle de kunna vara annorlunda, när dylika avskyvärda händelser förevisas för att skänka förströelse? Så får exempelvis en greve ögonen utstuckna på scenen, helt synligt för åskådarna, och på ett sätt som inte överlämnar något åt fantasien. Vilket syfte kan en så grov och onödig råhet tjäna, annat än att kränka och chockera?

I själva verket var det enda verkligt intressanta med denna begivenhet – som drog ut på tiden så till den grad att slutscenerna utspelade sig i ett välsignat mörker – det faktum att den gav mig en rundmålning av traktens societet, eftersom praktiskt taget ingen tycktes ha motstått frestelsen att gräva med fingrarna i den smörja som här erbjöds."

Iain Pears - "Den fjärde sanningen"

Försök att sammanfatta ovanstående stycke genom att följa flera steg:

1. Leta efter information om författaren och romanen.

2. Svara på vägledande frågor som:

Vilket är huvudämnet i stycket?

Vad talar berättaren om?

Vilken är diskursmetoden? Berättande, förklarande, beskrivande eller argumenterande?

Vilka är hans intryck om de fakta, händelser, situationer som han beskriver?

Kan du få reda på vilken pjäsförfattare berättaren talar om?

Och vilken är pjäsen som berättaren verkar beskriva?

Försök att sammanfatta stycket ovan, med högst 200 ord.



4.4 Utvärdera det du lärt dig

Läs igenom dina sammanfattningar. Försök att svara på enkäten nedan för de sammanfattningar du tidigare skrivit.

CHECKLISTA – Utvärdera dina sammanfattningar – För yrkesutbildningsskolor (EQF 3/4/5)			
FRÅGOR	JA	NEJ	Aspekter enligt dig som du behöver förändra eller förbättra
Letade du efter information om författaren och bakgrunden till texten du skulle sammanfatta?			
Letade du efter och hittade huvudämnet i texten du skulle sammanfatta?			
Letade du efter och hittade huvudidéerna eller –faktan, karaktärer och händelser i texten du skulle sammanfatta?			
Klargjorde du huvudämnet i början av sammanfattningen?			
Finns det en introduktion, en utveckling och en slutsats i din sammanfattning?			
Håller sig allt innehåll du skrivit till grundtemat i din sammanfattning?			
Är din sammanfattning logiskt strukturerad?			
Finns det en minnesvärd slutmening?			
Har du verifierat författarens idéer och presentation rättvist och korrekt?			
Är det lämpligt att ta med din personliga åsikt i sammanfattningen?			



- E X P L A I N -

Läs igenom dina sammanfattningar. Försök att svara på enkäten nedan för de sammanfattningar du tidigare skrivit.

CHECKLISTA – Utvärdera dina sammanfattningar (EQF 6 - Universitet)			
FRÅGOR	JA	NEJ	Aspekter enligt dig som du behöver förändra eller förbättra
Funderade du först på hur du skulle ta itu med den tilldelade texten innan du började skriva sammanfattningen?			
Tittade du på information om författaren och bakgrunden till texten du skulle sammanfatta?			
Ger din sammanfattning en tydlig presentation av huvudämnet i den text du arbetade med?			
Klargör du detta i början av din sammanfattning?			
Ger din sammanfattning en tydlig presentation av huvudidéer i den text du arbetade med?			
Får alla punkter i sammanfattningen stöd av lämpliga idéer i texten?			
Håller sig allt innehåll du skrivit till grundtemat i din sammanfattning?			
Har du verifierat författarens idéer och presentation rättvist och korrekt?			
Har du refererat korrekt till alla källor i din sammanfattning?			
Om nödvändigt – innehåller avslutningen i din sammanfattning din personliga åsikt, med bevis eller resonemang?			
Är språkbruket lämpligt för temat, syftet och publiken?			



4.5 Utbildningsresurser

Här finns länkar till vidare resurser:

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_198812_anderson.pdf
Språk	

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	https://www.une.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/13458/WE_Paraphrasing-and-summarising.pdf
Språk	

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	https://www.une.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/13458/WE_Paraphrasing-and-summarising.pdf
Språk	



Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	https://www.une.edu.au/data/assets/pdf_file/0003/13458/WE_Paraphrasing-and-summarising.pdf
Språk	

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	http://www.ereadingworksheets.com/free-reading-worksheets/reading-comprehension-worksheets/summarizing-worksheets-and-activities/
Språk	

Lista över nämnda länkar	
Källa	
Källans titel	
Beskrivning	
Länk	https://wvde.state.wv.us/strategybank/summarization.html
Språk	